

Milla Järvelä

VALIKOIMABIBLIOGRAFIA SUOMEN KIRJASTOJEN HISTORIASTA 1785–2016

VALIKOIMABIBLIOGRAFIA SUOMEN KIRJASTOJEN HISTORIASTA 1785–2016

Milla Järvelä
Opinnäytetyö
Kevät 2017
Kirjasto- ja tietopalvelun
tutkinto-ohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Kirjasto- ja tietopalvelun tutkinto-ohjelma

Tekijä: Milla Järvelä

Opinnäytetyön nimi: Valikoimabibliografia Suomen kirjastojen historiasta 1785–2016

Työn ohjaaja: Jorma Niemitalo

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Kevät 2017

Sivumäärä: 29 + 26

Tämä on toiminnallinen opinnäytetyö, jonka päämääränä oli laatia valikoimabibliografia suomalaista kirjastohistoriaa koskevasta kirjallisuudesta. Työn toimeksiantaja on Oulun ammattikorkeakoulun kirjasto- ja tietopalvelun tutkinto-ohjelma.

Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa bibliografia sellaisten ihmisten käyttöön, jotka opetus-, tutkimus- tai harrastesyistä ovat kiinnostuneita Suomen kirjastojen historiasta ja sitä käsittelevästä kirjallisuudesta. Valikoimaluettelo auttaa myös lisäämään aiheen tuntemusta. Bibliografian teko oli tarpeen, sillä aiheesta aiemmin tehty luettelo on vanhentunut ja suppea.

Opinnäytetyö jakautuu kahteen osaan: raporttiin ja bibliografiaan. Tietoperustassa perehdytään bibliografiaan käsitteenä ja työvälineenä tarkastellen sen historiaa, lajeja ja tehtävää tiedon järjestäjänä, sekä tutustuen bibliografian laatimiseen vaiheineen. Lisäksi Suomen kirjastohistoria käydään pääpiirteiltään läpi.

Bibliografia on valikoiva, ja se sisältää aihetta käsitteleviä monografioita, kuten historiikkeja, väitöskirjoja ja muita tietoteoksia. Luettelon ulkopuolelle rajattiin esimerkiksi artikkelit ja opinnäytetyöt. Asetetuissa puitteissa pyrittiin kuitenkin mahdollisimman kattavaan lopputulokseen.

Jatkoaiheeksi työlle sopisi bibliografian pitäminen ajan tasalla, sekä laajentaminen koskemaan myös artikkeleita, opinnäytteitä ja muita tämän työn ulkopuolelle rajattuja aineistoja. Lisäksi joidenkin kirjastojen monistemuotoiset ja joskus huonostikin säilytetyt historiikit loivat idean niiden digitoinnista verkkoaineistoksi, jolloin ne olisivat paremmin säilytettävissä ja saavutettavissa.

Asiasanat: kirjastohistoria, kirjastot, historia, bibliografiat, Suomi

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Library and Information Services

Author: Milla Järvelä

Title of thesis: Selective bibliography of the history of Finnish libraries 1785–2016

Supervisor: Jorma Niemitalo

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2017 Number of pages: 29 + 26

This is a practice-based thesis, and the main objective is to compile a selective bibliography about the history of Finnish libraries. The work was commissioned by the Oulu University of Applied Sciences Degree Programme in Library and Information Services.

The aim of this thesis was to compile a bibliography for teaching and research purposes for people who are interested in the history of Finnish libraries. A bibliography also helps make the subject more well-known. The bibliography is necessary because the previous bibliography about the subject is outdated and limited.

This thesis is divided into two parts: report and bibliography. The theoretical background discusses the concept, history and usage of bibliography as well as the history of Finnish libraries. In addition, the process of compiling a bibliography is covered.

The bibliography is selective and it includes books about the subject, such as histories, doctoral theses and other non-fiction. Other theses and articles were left out of the bibliography. The objective was to prepare a comprehensive bibliography within the set framework.

In future, this bibliography could be updated and extended to include articles, theses and other literature which has been left out here. Furthermore, a database could be created in order to store histories about libraries, because some libraries keep their histories in the form of hand-outs. This way they would be more easily available.

Keywords: libraries, history, bibliography, Finland

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	BIBLIOGRAFIA.....	7
2.1	Bibliografian tehtävä	7
2.2	Bibliografian historiaa	8
2.3	Bibliografian lajit	9
2.4	Bibliografinen kuvailu bibliografiatoiminnassa	9
3	BIBLIOGRAFIAN LAATIMINEN.....	11
3.1	Bibliografian suunnittelu	11
3.2	Bibliografian laatimisen vaiheet.....	12
4	SUOMALAISEN KIRJASTOLAITOKSEN KEHITYS	13
4.1	Akateemiset kirjastot	13
4.2	Yleiset kirjastot	15
4.2.1	Lukuseuroista lainakirjastoihin	15
4.2.2	Kohti kansankirjastoja	16
4.2.3	Nykymuotoinen kirjastolaitos.....	17
5	SUOMEN KIRJASTOHISTORIAN BIBLIOGRAFIAN LAADINTAPROSESSI	19
5.1	Suunnittelu ja alustavat päätökset.....	19
5.2	Valmisteluvaihe	20
5.3	Analyttinen vaihe	22
5.4	Synteettinen vaihe.....	23
5.5	Yhteenvetovaihe.....	23
6	HAVAINTOJA SUOMALAISESTA KIRJASTOHISTORIASTA KERTOVASTA KIRJALLISUUDESTA.....	24
7	POHDINTA.....	27
	LÄHTEET.....	28
	OSA II	30
	VALIKOIMABIBLIOGRAFIA SUOMEN KIRJASTOJEN HISTORIASTA 1785–2016	

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni aiheena on suomalaisten kirjastolaitosten historiasta ja kehityksestä kertovien kirjojen kokoaminen bibliografiaksi. Suomen kirjastokentän muutosten keskellä tuntuu jopa tarpeelliselta kääntää katse hetkeksi menneisyyteen ja tarkastella sitä matkaa, joka kirjastojen nykytilanteeseen pääsemiseksi on käyty. Kirjastojen historiaan kuuluu paljon kiinnostavia tapahtumia ja kehityssuuntia, jotka ovat ottaneet muotonsa vuorovaikutuksessa koko maan historian kanssa. Aihetta on sivuttu aiemmin yhdessä bibliografiassa, mutta niin suppeasti että uuden teko on aiheellista. Bibliografian kokoaminen työtapanana on kiinnostanut minua jo jonkin aikaa, ja aihe työlle löytyi onneksi pienen selvittelyn jälkeen. Työn toimeksiantajana toimii Oulun ammattikorkeakoulun kirjasto- ja tietopalvelualan tutkinto-ohjelma, jota edustaa tutkintovastaava Jorma Niemitalo.

Työni tavoitteena oli tuottaa bibliografia niiden ihmisten käyttöön, jotka opetus-, tutkimus- tai harrastesyistä ovat kiinnostuneita Suomen kirjastojen historiasta ja sitä käsittelevästä kirjallisuudesta. Valikoimabibliografian myötä aihe saa näkyvyyttä, ja koottu aineisto on hiukan helpommin löydettävissä ja saavutettavissa – bibliografia kun on tiedonhaun apuväline, ja se välittää tarvitsijoille tietoa olemassa olevista dokumenteista (Forsman 1985, 7). Bibliografian kokoamisessa käytin apuna Forsmanin (1985) ohjeita. Rajasin luetteloon tulevaa aineistoa valitsemalla siihen vain monografioita, jättäen näin esimerkiksi artikkelit ja lehdet bibliografian ulkopuolelle. Asetettujen puitteiden sisällä pyrin kuitenkin mahdollisimman kattavaan lopputulokseen. Lopuksi tarkastelin kootua kirjallisuusluetteloä, ja tein sen pohjalta havaintoja aineistosta. Tarkoituksena oli selittää ja ymmärtää paremmin kirjastoja koskevaa kirjallisuutta sekä siihen liittyviä ilmiöitä.

Tämä opinnäytetyö on toiminnalliselle työlle tyypillisesti kaksiosainen – siinä yhdistyvät käytännön toteutus ja sen raportointi. Toiminnallinen opinnäytetyö pyrkii ohjeistamaan, opastamaan, järjestämään tai järjestämään ammatillisen kentän toimintaa, ja se voi alasta riippuen olla esimerkiksi ohje, opastus tai jonkin tapahtuman toteuttaminen. Mahdollisia toteutustapoja ovat esimerkiksi kirja, opas tai portfolio. (Vilka & Airaksinen 2003, 9.) Raporttiosuudessa käsitellään myös teoriaa, joka on toiminnallisen työn perustana. Menetelmän oppimista ja ymmärtämistä varten tarkastellaan bibliografiaa käsitteenä ja työvälineenä perehtyen lyhyesti sen historiaan, lajeihin ja tehtävään tiedon järjestäjänä. Myös bibliografian laatimiseen ja sen vaiheisiin tutustutaan, ja Suomen kirjastohistoria käydään pääpiirteiltään läpi, sillä se tukee oman työskentelyni lisäksi tarvittaessa myös bibliografian käyttäjää aihekokonaisuuden hahmottamisessa.

2 BIBLIOGRAFIA

Bibliografia yhteiskunnallisena ja kulttuurisena ilmiönä pitää sisällään monia merkityksiä, jotka vaihtelevat maiden ja kielialueiden mukana. Lisäksi käsite on muuttanut muotoaan myös historian saatossa. (Forsman 1985, 7, 9.) Krummelin (1990, 4) mukaan määritelmiä voi olla kaksi: bibliografia toimintana ja bibliografia työn konkreettisena tuotoksena. Forsman määrittelee käsitteen yleistäen samoin, mutta lisää merkitysten joukkoon myös tieteen eli tutkimustoiminnan, joka koskee bibliografiaa (1985, 9).

Toimintana bibliografiaan kuuluvat kaikki toiminnot, joilla valmistetaan ja käsitellään sekundaariinformaatiota. Näitä toimintoja ovat esimerkiksi tiivistelmien laatiminen, luettelointi, annotointi, luokitus, valikoiva tietojenkajelu ja niin edelleen. Bibliografiatoiminnan tarkoitus ei siis ole välittää dokumentteja tai dokumenttien sisältämää tietoa, vaan dokumentteja koskevaa tietoa eli bibliografista informaatiota niille, jotka sitä tarvitsevat. (Forsman 1985, 11.)

Forsman määrittelee työn tuloksena ilmenevän bibliografian siten, että se yhtenä dokumentin ja informaation tarvitsijan välisenä yhdyssiteenä sisältää tietoa kantavaa dokumenttia koskevan sekundaariinformaation, oli dokumentin fyysinen muoto mikä tahansa. Dokumentti ja tarvitsija saattavat tavoittaa toisensa muutenkin kuin bibliografian kautta, mutta bibliografialla on kuitenkin harjittu pyrkimys ilmoittaa dokumenttien olemassaolosta ja saattaa niitä käytettäväksi. Dokumentti puolestaan määritellään aineelliseksi kantajaksi, joka säilyttää ja välittää ihmisen siihen kiinnittämää sosiaalista informaatiota. Myös bibliografia itsessään on riippumaton fyysisestä muodostaan eli kantajastaan. (1985, 11, 59.)

2.1 Bibliografian tehtävä

Bibliografia on tiedonhaun apuväline, joka välittää informaatiota olemassa olevista dokumenteista ja arvioi niitä eri tavoin. Kunkin bibliografian laatimisen taustalla on bibliografisen informaation tarve, johon kyseisellä luettelolla pyritään vastaamaan. Näin bibliografia on osa yhteiskunnan kommunikaatioprosessien kokonaisuutta. (Forsman 1985, 7.) Myös Krummel (1990, 1) mainitsee bibliografian olevan yksi rakenneosia makrokosmoksessa, joka koostaa käsityksemme tiedon maailmasta.

Forsman pohtii bibliografisen informaation sosiaalisen luonteen piilevän siinä, että se pyrkii tyydyttämään ihmisen informaation tarpeita. Keskeistä bibliografiatoiminnassa onkin yhteiskunnallisesta näkökulmasta tarkasteltuna informaation käytön organisointi ja sen saattaminen tarvitsijoiden ulottuville. Lisäksi bibliografian käyttäjä määrittää nimenomaan informaation tarvitsijaksi, sillä bibliografian käyttäjä ei välttämättä ole luettelossa olevien dokumenttien sisältämän informaation käyttäjä tai edes lukija. (1985, 59, 61.)

2.2 Bibliografian historiaa

Varhaisin tehty bibliografia on mitä todennäköisimmin hävinnyt historiallisten arkistoiden alkuaikoihin. Keskiajalta löytyvät listat puolestaan ovat pääosin luetteloita, jotka käsittelevät tiettyjä kokoelmia – vasta renessanssin ja painotaidon saapumisen jälkeen on löytynyt kirjallisuuslistoja, jotka käsittelevät jotakin tiettyä aihealuetta. (Krummel 1990, 7.) Bibliografioita on syntynyt aluksi spontaanisti siellä, missä niille on ollut aitoa tarvetta. Suunnitelmallisuutta toiminnassa on alkanut ilmetä vasta 1800-luvulla. Inventaarioluettelot kirjastoissa ja arkistoissa ovat olleet bibliografioiden ensimmäisiä muotoja. (Forsman 1985, 19.)

Myöhäisantiikin ja keskiajan aikana bibliografiat olivat melko merkityksettömiä tiedonhaun kannalta, sillä niiden kirjaukset järjestettiin pääosin kronologisesti. Tehtävänä bibliografialla oli jo silloin teosten olemassaolosta tiedottaminen. Kuvailu puolestaan keskittyi identifioimaan kirjoittajat ja teokset. (Forsman 1985, 22.)

Kirjastot ja bibliografinen organisointi ovat keskenään yhtä vanhoja. Kirjastonhoitajien lisäksi kustantajat, kirjakauppiat sekä muut bibliografioita laatineet ryhmät ovat aikojen saatossa tehneet bibliografista organisointia. Vaikka nämä ryhmät ovat olleet liikkeellä eri lähtökohdista, kaikilla on ollut samat päämäärät – vakioitu bibliografinen esitystapa on siis ollut tarkoituksenmukainen pyrkimys, ja siten myös yhteistyötä eri ammattikuntien välillä on esiintynyt jonkin verran. (Sievänen-Allen 1978, 139.)

2.3 Bibliografian lajit

Bibliografiat voidaan jakaa laatimistavan perusteella pääsääntöisesti kahteen ryhmään. Ensimmäisessä ryhmässä keskitytään dokumenttiluetteloiden laatimiseen, ja toisessa kirjojen tutkimiseen fyysisinä esineinä. (Krummel 1990, 4.)

Luetteloiden laatimiseen keskittyvä ryhmä sisältää kaksi käytännössä liki samaa tarkoitettavaa lajia – enumeratiivinen ja systemaattinen bibliografia, joiden erottaminen toisistaan ei välttämättä ole edes tarpeen. Yhdenlainen jaottelu kuitenkin määrittelee systemaattisen bibliografian tutkivan listojen muodostamista, kun taas enumeratiivinen bibliografi tutkii listojen käyttöä. (Krummel 1990, 4.) Ero on siis käytännön näkökulmasta miltei olematon. Sievänen-Allen syventää kuvausta systemaattisesta ja enumeratiivisesta bibliografiasta huomiolla siitä, että kyseiset lajit ovat tavallaan pohja kaikelle bibliografiatoiminnalle – ennen kuin julkaisujen olemassaolosta tiedetään, ei niitä voida tutkia. (1978, 169.)

Toisen ryhmän eli kirjoja esineinä tarkastelevan bibliografian voi myös jaotella muutamaaan lajiin. Näistä voidaan nostaa esille esimerkiksi analyttinen bibliografia, joka pyrkii tutkimaan kirjojen syntyä, tuotantoa ja julkaisua, tekstuaalinen bibliografia, joka hyödyntää edellä mainitun löydöksiä sisällön luotettavuuden todentamisessa, sekä historiallinen bibliografia, joka puntaroi kirjojen ja kulttuurin välistä vuorovaikutusta. (Krummel 1990, 5.) Nämä kolme bibliografian lajia ovat lähemmin tekemisissä bibliofilian, tekstikritiikin ja kirjantutkimuksen kanssa (Forsman 1985, 10).

2.4 Bibliografinen kuvailu bibliografiatoiminnassa

Bibliografinen informaatio tarkoittaa dokumentteja koskevaa informaatiota – se on bibliografian keino ja kieli itsensä ilmaisuun. Tässä kielessä sekoittuvat merkkijärjestelmät ja muut bibliografiset ilmaisukeinot luonnollisen kielen elementteihin, kuten bibliografiseen kuvailuun ja luokitukseen. Bibliografinen kirjaus puolestaan on bibliografisen informaation yksikkö, ja sen perusosa on bibliografinen kuvailu. Kuvailu on dokumenttia koskevista tiedoista muodostuva kokonaisuus, joka käsittää dokumenttia koskevat, identifioinnin ja dokumentin sisällön hahmottamisen apuna toimivat tiedot. Lisäksi bibliografinen kirjaus sisältää dokumentin sisältöä kuvaavat luokitussymbolit, asiasanat sekä sisältöä tiivistävät tekstit. Näitä ovat esimerkiksi annotaatio, joka lyhyesti selostaa tai esittelee

dokumentin sisältöä, sekä tiivistelmä, joka selostaa dokumentin sisältöä laajemmin. Katsausinformaatio on myös yksi tapa, jolla samaa aihepiiriä käsitteleviä dokumentteja voidaan esitellä ja arvioida useampia kerrallaan. (Forsman 1985, 11–12.)

Forsman esittelee monia tapoja jaotella bibliografioita eri tyyppeihin, ja yksi tapa tähän on kuvailun syvällisyyteen perustuva erittely. Signaalitason bibliografia kuvailee dokumentteja pyrkien käsittelemään ne mahdollisimman täydellisesti bibliografisen kirjauksen lähtökohdasta, ja tiedottamaan niiden olemassaolosta. Analyttisellä tasolla tiivistelmäinformaatio, kuten tiivistelmät ja käännökset, kuuluvat kuvailun piiriin – tiedontarvitsija saa tällöin perusteellisemmän kuvan dokumenttien sisältämästä tiedosta. Syvälin eli analyttis-synteettinen taso käsittää katsausinformaation, jossa tarkastellaan laajemmän aihepiirin kehitystä tai ongelmaa. Tämä taso edellyttää jo käsiteltävän tiedon- tai tieteenalan perusteellista tuntemusta, sillä se sisältää yleistävää ja tulkitsevaa informaation käsittelyä sekä johtopäätösten tekoa. (Forsman 1985, 14, 16.)

Kirjastomaailmasta tutuilla luetteloilla ja bibliografioilla on selkeitä yhtäläisyyksiä. Sievänen-Allen (1978, 141) määrittelee luettelon listaksi, johon on järjestetty dokumentteja tai muita esineitä jonkin periaatteen mukaan. Hän mainitsee luettelon olevan eräs bibliografian muoto, joskin näiden kahden käsitteen erona on se, että luettelo usein kohdistuu yhteen kokoelmaan tai kirjastoon, ja bibliografia puolestaan on kokonaisvaltaisen sijaan valikoiva, toisin sanoen yhteen alaan kohdistuva. Toisaalta bibliografiakin voi kohdistua yhteen kokoelmaan ja olla täydellinen, joten raja näiden kahden luettelotyypin välillä voi olla häilyvä.

3 BIBLIOGRAFIAN LAATIMINEN

Tässä luvussa esitellään sellaisia bibliografian laatimiseen liittyviä ohjeita, jotka auttavat laatijaa työprosessin hahmottamisessa ja hallitsemisessa. Työvaiheittain eteneviä käytännön ohjeita bibliografioiden laatimiseen löytyy heikonlaisesti – aihetta käsittelevässä kirjallisuudessa keskitytään ennemminkin teoriaan, jonka pohjalta bibliografian laatimisessa eteen tulevia, esimerkiksi aineiston rajaamiseen ja bibliografisen kirjauksen muodostamiseen liittyviä ongelmia, voidaan perustellusti ratkoa. Lisäksi lähdeaineistossa korostetaan paljon omien työskentelytapojen löytämisen tärkeyttä.

3.1 Bibliografian suunnittelu

Kuten monissa muissakin pitkäjänteisyyttä vaativissa projekteissa, myös bibliografian laatimisessa hyvä lopputulos ja tehokas työskentely edellyttävät työn huolellista suunnittelua, johon on käytetty aikaa ja vaivaa. Forsman (1985, 73–75) listaa kirjassaan useita seikkoja joihin bibliografiaa suunniteltaessa tulee kiinnittää huomiota:

- Mitä aihetta ja alaa bibliografia koskee?
- Mikä on bibliografian mahdollinen käyttäjäpiiri?
- Miksi tätä bibliografiaa ylipäätään tehdään?
- Mitkä ovat aineiston valintakriteerit?
- Tuleeko bibliografiasta täydellinen vai valikoiva?
- Kuinka syvällisesti dokumenteista annetaan informaatiota bibliografiassa?
- Mistä lähteistä bibliografista informaatiota haetaan?
- Mihin muotoon bibliografinen kuvailu tehdään?
- Minkälaisia hakemistoja bibliografialle on tarpeen tehdä?

Kysymyksistä voidaan huomata, että suunnitteluvaiheessa määritellään monia elementtejä, jotka tulevat ohjaamaan ja rajaamaan edessä olevaa laatimistyötä. Jotkut seikat, kuten aiheen valinta ja rajaaminen, tuntuvat tietenkin ilmiselviltä päätöksiltä – mutta esimerkiksi laadittavan bibliografian olemassaolon perustelu on tärkeää, kun ajatellaan työn tekemisen mielekkyyttä.

3.2 Bibliografian laatimisen vaiheet

Bibliografiatoiminta voidaan jakaa kolmeksi keskeiseksi vaiheeksi, jotka antavat käsityksen siitä, mitä myös yksittäisen bibliografian laadintaprosessi ylipäätään pitää sisällään. Ensimmäisenä primaari dokumentti-informaatio muutetaan bibliografiseksi informaatioksi. Toinen prosessi on saadun bibliografisen informaation muokkaaminen siten, että sen avulla voidaan vastata tarvitsijoiden kysymyksiin ja vaateisiin. Viimeisenä informaatio saatetaan tarvitsijoiden ulottuville ja käytettäväksi. (Forsman 1985, 61.) Bibliografian laatiminen on siis pohjimmiltaan bibliografian tehtävän palvelemista – tiedon saattamista tarvitsijoiden ulottuville.

Bibliografian laatimiseen annetut ohjenuorat ovat jokseenkin suuntaa-antavia – itselleen sopivat työskentelytavat jokaisen bibliografian tulee löytää itse. Bibliografian laadintatyötä ohjaavat kuitenkin tietyt vaiheet, jotka Forsmanin (1985, 72–73) esittämänä O.P. Koršunov jaottelee seuraavasti:

1. Valmisteluvaiheessa valitaan sekä täsmennetään bibliografian ala ja aihe, laaditaan sisältösuunnitelma ja kootaan aineisto.
2. Analyttisessä vaiheessa dokumentit analysoidaan bibliografisesti. Vaiheeseen kuuluvat bibliografinen kuvailu, valitun laajuinen dokumenttien sisällön selostaminen sekä bibliografisten kirjausten tekeminen.
3. Synteettisessä vaiheessa dokumenttiaineistolle tehdään lopullinen karsinta, ryhmitellään bibliografiset kirjaukset ja kootaan hakemistot.
4. Yhteenvetovaiheessa bibliografia saatetaan lopulliseen muotoonsa laatimalla esipuhe sekä yhteenvedo.

4 SUOMALAISEN KIRJASTOLAITOKSEN KEHITYS

Tässä luvussa määritellään lyhyesti historian käsite ja käydään läpi Suomen kirjastohistorian tärkeimpiä kehityssuuntia ja vaiheita. Tieteellisistä kirjastoista vanhimpana ja merkittävimpanä nousse esille Turun akatemian, myöhemmin Helsingin yliopiston kirjasto eli nykyinen Kansalliskirjasto. Yleisten kirjastojen historiassa huomio kiinnittyy laajempiin tapahtumaketjuihin, joiden myötä suomalainen kirjastolaitos on kehittynyt nykyiseen tilaansa.

Historia kuuluu niin sanottujen kokemustieteiden joukkoon. Näillä tarkoitetaan tieteitä, jotka pyrkivät pääättelemään jotain itse asioista eikä vain niiden muodollisista suhteista. Historialle löytyy joitakin usein käytettyjä määritelmiä – esimerkiksi tunnetun sanonnan mukaan historia on kansan tai ihmiskunnan muisti. (Renvall 1965, 11, 370–371.) Yksinkertaisesti sanottuna se on ihmiskunnan tietoa omista menneistä vaiheistaan. Perinpohjaisemmin avattuna historia tutkii ja selittää ihmiskunnan kehityksen paikallisia ilmiöitä, joissa ihminen toimii sosiaalisena olentona. Näissä vaikuttavia syysuhteita historia pyrkii selvittämään. (Sama, 16–17.)

4.1 Akateemiset kirjastot

Vuonna 1640 perustettiin Turun kymnaasin tilalle Ruotsin valtakunnan kolmas yliopisto, Turun Akatemia. Samalla syntyi myös Turun akatemian kirjasto, jonka pohjaksi siirrettiin Turun kymnaasin 21 volyymin laajuinen kirjakokoelma. Jo muutamien vuosien sisällä kokoelma laajeni yli tuhannella niteellä ensimmäisten lahjoitusten myötä. Akatemian kirjastoa koskevasti vapaakappaleoikeudesta säädettiin 1700-luvun puolivälissä, mutta sen käytännön toteutuminen onnistui vaihtelevasti. (Knapas 2012, 20, 24, 31.) Lahjoitusten määrä lisääntyi erityisesti Henrik Gabriel Porthanin kirjastonhoitajan kaudella 1772 lähtien, ja Porthanin toimet kirjaston hoitamiseksi sekä kohentamiseksi olivat ylipäätään kaikin puolin merkittäviä (sama, 40, 61).

Turun akatemian kirjasto tuhoutui lähes kokonaan Turun palossa 1827. Tuli tuhosi suuren osan kokoelmasta ja arkistosta. Merkittävää menetettyä aineistoa oli esimerkiksi Suomen historiaa koskeva käsikirjoitusaineisto. Palo sai myöhemmin symbolisen merkityksen lopullisena erona Ruotsin vallan ajasta, ja se aloitti Suomen historian ja kulttuurin Helsinki-keskeisyyden. Yliopisto muutti keisarillisen käskykirjeen myötä Helsinkiin muiden maan viranomaisten perässä, ja samoin kirjasto

siirrettiin – se muodostettiin uudelleen, synnytettiin käytännössä tyhjästä. (Knapas 2012, 87–89, 104.)

Pian Helsinkiin muuton myötä yliopiston kirjasto yhdistettiin Senaatintorin vastakkaisella laidalla sijainneeseen Helsingin Julkiseen kirjastoon, joka siirrettiin keisarin päätöksestä yliopiston kirjaston omistukseen. Perusteena yhdistämiselle oli pyrkimys helpottaa Turun palon myötä syntynyttä kirjallisen aineiston puutetta yliopiston kirjastossa. Jo Turussa kirjastonhoitajana toiminut Fredrik Wilhelm Pipping jatkoi virassaan edustaen yliopistokirjaston jatkumoa ja aloittaen suurilta osin tuhoutuneen kokoelman rakentamisen uudelleen. Hän muun muassa perusti Fennica-kokoelman, joka pyrkii kokoamaan kaikki suomalaiset painatteet. Yhdistyneen kirjaston viralliseksi nimeksi tuli Aleksanterin Yliopiston Yleinen kirjasto. (Knapas 2012, 101, 104–105, 115.)

17 vuoden ajan yliopiston kirjastolta puuttui Helsingissä oma kirjastorakennus, ja kirjakokoelmat päästiin sijoittamaan Unioninkadun uuteen Carl Ludvig Engelin suunnittelemaan kirjastorakennukseen vasta vuonna 1845 (Knapas 2012, 114, 194). Gustaf Nyströmin suunnittelema uudistus kirjastorakennukseen toteutettiin, kun myöhemmin ilmeni tarvetta lukusalille ja kirjavarastolle – kirjaston pohjoissali sisustettiin lukusaliksi, ja kirjavarastoksi rakennettiin uusi lisärakennus, Rotunda. Rotundan rakentamisen jälkeen uusia laajennus- ja kunnostustöitä kirjastoon tehtiin vasta sotien jälkeen 1950-luvulla. (Sama, 208–210, 317.)

Suomen itsenäistymisen myötä yliopisto vaihtoi nimensä vuonna 1919 Keisarillisesta Aleksanterin-Yliopistosta Helsingin yliopistoksi, ja kirjasto sai nimekseen Helsingin yliopiston kirjaston. Yliopistomaailman 1800-luvun perintö joutui törmäyskurssille monien muutosten, kuten suomenkielistyvän akateemisen kulttuurielämän ja naisopiskelijoiden kasvavan määrän kanssa. Yliopiston kirjasto alkoi vastauksena kehittyä moderniksi tutkijakirjastoksi. Vuoden 1916 ohjesääntö heijasti siirtymää yleisempään kansalliskirjastoon, joka on kaikkien aikuisten kansalaisten käytettävissä. (Knapas 2012, 221, 227.) Suomen korkeakoululaitos aloitti laajenemisensa 1900-luvulla, ja jokaiseen uuteen korkeakouluun perustettiin Helsingin yliopiston esimerkkiä noudattaen oma kirjastonsa (Haasio & Vakkari 2016, viitattu 1.12.2016).

1960-luvulla Helsingin yliopiston opiskelijamäärä kasvoi voimakkaasti, mutta kirjasto ei ottanut kurssi- tai tenttikirjoja edelleenkään kokoelmiinsa – niiden suhteen opiskelijat kääntyivät ylioppilaskunnan kirjaston puoleen. Ylioppilaskunnan kirjasto otti avokokoelmat käyttöön osin jo vuonna 1973, ja yliopiston kirjasto seurasi tätä muun Euroopan esimerkkiä joitakin vuosia myöhemmin.

1970-luvulla tapahtui jälleen suuria organisaatiomuutoksia, joista yksi oli Ylioppilaskunnan kirjaston liittäminen yliopiston kirjastoon. (Knapas 2012, 330–336.) Vuonna 2006 Helsingin yliopiston kirjaston nimi vaihtui Kansalliskirjastoksi, ja sitä on leimannut elektronisen kirjastovallankumouksen jälkeen ennen kaikkea asema elektronisten palvelujen tuottajana. Nimen muutos oli myös symbolinen päätös monen vuosikymmenten kehitykselle, jonka johdosta kirjasto otti julkisen aseman suunnanäyttäjänä Suomen kirjastokentällä. (Sama, 365–366, 373.)

4.2 Yleiset kirjastot

Suomen varhaisimmat kirjastot olivat luostarikirjastoja sekä kirkkojen kirjakokoelmia (Haasio & Vakkari 2016, viitattu 1.12.2016). Niitä voidaan pitää Suomen kansankirjastojen syntymän ensimmäisenä merkinä, sillä kirkkojen kokoelmista todennäköisesti lainattiin kirjoja seurakuntalaisille. Esimerkiksi Ruotsin pitäjänkokousten pöytäkirjoista löytyy merkintöjä kirkonkirjaston kirjojen lainaamisesta jo 1600-luvun lopulta. (Mäkinen 2009a, 31.)

4.2.1 Lukuseuroista lainakirjastoihin

Lukuseurojen ensimmäisiä esimuotoja toimi Suomessa jo 1600-luvulla, ja 1700-luvulla ne olivat levinneet eri puolille maata. (Haasio & Vakkari 2016, viitattu 1.12.2016.) Yksi tällaisista varhaisista lukupiireistä syntyi Vaasan ympäristöpitäjissä 1760-luvulla. Sen kaksitoista jäsentä käyttivät ryhmästä nimeä Bok Societet, kirjaseiteetti. Jäsenet avasivat omat yksityiskirjastonsa toistensa käyttöön ja kierrättivät ostamiaan kirjoja keskuudessaan. (Mäkinen 2009a, 36.) Lukuseurojen suosion ja merkityksen erityisesti Pohjanmaalla voi nähdä muutamasta seikasta: ensinnäkin lukupiirin kaltainen innovaatio levisi myös suomenkielisen talonpoikaisväestön joukkoon, ja toisekseen jo vuonna 1794 Vaasaan perustettiin astetta organisoidumpi lukuseuran muoto, joka ylläpiti kiinteää kirjastoa eli lukukirjastoa. Vaasan lukukirjaston syntymävuosi on saanut symbolisen merkityksen Suomen yleisten kirjastojen alkuna. (Sama, 40–41, 46.)

Saksalaisen mallin mukaan lukukirjastot keskittyivät asiapitoiseen ja arvostettuun kirjallisuuteen, kun taas kaupallinen lainakirjasto keskittyi kaunokirjallisuuden välitykseen. Ruotsissa ja siten myös Suomessa lainakirjastot olivat kirjakauppiaiden ylläpitämiä. Saksassa resurssit riittivät luku- ja lai-

nakirjastojen pitämiseen erillään, mutta Ruotsissa ja etenkin Suomessa niiden funktiot usein yhdistyivät. (Mäkinen 2009a, 51, 53.) Lainakirjastot perivät käyttäjiltään maksua kirjojen vuokraamisesta (sama, 68).

4.2.2 Kohti kansankirjastoja

Suomen ensimmäinen rahvaankirjasto oli 1800-luvun alussa perustetun Anjalan Reginakoulun kirjasto. Se muistutti niitä ruotsalaisia koulukirjastoja, jotka oli tarkoitettu muillekin kuin koululaisille. Kirjasto syntyi sattumalta, sillä koulumestari kiersi kylissä pitämässä valistusiltoja, ja samalla lainasi koulun opetuksen tueksi hankittuja kirjoja pientä maksua vastaan. (Mäkinen 2009b, 82–84.)

Kansankirjastoinnovaatio saapui Suomeen vuosina 1836–1837, jolloin perustettiin Tampereen lainakirjastoseura. Sen säännöt muistuttivat suomalaisten lukuseurojen sääntöjä sillä erotuksella, että kirjastoon hankittiin myös suomenkielistä kirjallisuutta, ja lainausmaksut olivat vähävaraisemmille pienempiä. Myös Pohjan pitäjään perustettiin lainakirjasto, joka poikkesi Tampereen lainakirjastoseurasta pyrkimyksellään palvella kaikkia säätyjä samassa yhteydessä. Lisäksi Pohjan lainakirjasto ei suhtautunut rahvaaseen holhoavasti. (Mäkinen 2009b, 95–97.) Papisto ja ylioppilaat perustivat kansankirjastoja, lähinnä hyväntekeväisyyden nimissä. Myöhemmin 1800-luvun lopulla työväenliikkeen myötä syntyi niin kutsuttuja työväenkirjastoja. Yleisten kirjastojen tarve ymmärrettiin paremmin kansallisen heräämisen myötä, ja kansankirjastotoiminnan edistäminen aloitettiin sivistysaatteen nimissä (Haasio & Vakkari 2016, viitattu 1.12.2016). Tähän asti kirjastohankkeet olivat olleet kansallisuusaatteen suhteen neutraaleja (Mäkinen 2009b, 105).

Johan Pynnisen Kanava-lehdessä julkaistuja artikkeleita vuodelta 1845 pidetään yhtenä Suomen yleisten kirjastojen lähtölaukauksena. Artikkeleissa Pynninen kehotti perustamaan kirjastoja ja perusteli lukemisen ja kirjastojen tarpeellisuutta. (Mäkinen 2009b, 105, 109.) Tuon ajan ongelmana oli se, että kirjoitukset suomenkielisissä lehdissä eivät saaneet samanlaista levikkiä ja näkyvyyttä kuin ruotsinkielisissä. Pynnisen herätyshuudosta seuraavana vuonna August Cygnæus kirjoitti ruotsiksi oman herätyshuutonsa, jossa hän puhui kirjastojen perustamisen lisäksi pyhäkoulujen tärkeyden puolesta (sama, 110–112). 1800-luvun puoliväliin mennessä oli perustettu tai yritetty perustaa vain noin viisikymmentä kirjastoa, sillä innovaatioiden juurtumiselle ei ollut edellytyksiä. Sensuuriasetus, yhdistysten toiminnan vaikeuttaminen ja yleisen kansanopetuksen jälkeenjääneisyys lienevät merkittäviä seikkoja, jotka vaikeuttivat kirjastojen kehittymistä. (Sama, 116–117.)

Kaupunkeihin kansankirjastoja herättiin perustamaan 1860-luvun alkupuolella, jolloin niitä syntyi kolmeentoista kaupunkiin. Aiemmin huomio oli ollut kokonaan pitäjänkirjastoissa, sillä varsinaisen kansan ajateltiin löytyvän maaseudulta. Amerikkalaisen kirjastoideologian rantautuessa Suomeen kaupunkien kirjastot antoivat suuntaa Suomen kirjastojen kehitykselle. (Mäkinen 2009c, 148–149.)

4.2.3 Nykymuotoinen kirjastolaitos

Suomessa kirjastojen kehityksessä kohti nykymuotoista kirjastolaitosta vaikutti Amerikasta saapunut käsitys yleisistä kirjastoista (Haasio & Vakkari 2016, viitattu 1.12.2016). Public Library Movement oli aatteellinen pohja kunnalliselle kirjastoverkolle, ja se sai näkyvyyttä Suomessa opintomatkalaisten, esitelmien ja sanomalehtien myötä 1890-luvulla. Liikkeen taustalla oli ajatus siitä, että ihmisillä on kyky ja halu opiskella itsenäisesti, ja että yhteiskunnalla on velvollisuus tarjota tasapuolisesti kaikille välineet tähän itsensä kehittämiseen. Lukusalit olivat yksi näiden amerikkalaisten vaikutteiden ensimmäisistä konkreettisista ilmenemismuodoista, ja sellainen perustettiin kaikkiin kaupunkeihin vuoteen 1905 mennessä. Kansanvalistusseura näytteli myös merkittävää osaa suomalaisen kirjastotoiminnan herättämisessä ja tukemisessa – ajatuksen kunnallisesta kirjastolaitoksesta esitti ensimmäisenä valistusmies ja kansakoulunopettaja K. J. Werkko. (Vatanen 2009, 223–225.)

1800- ja 1900-lukujen taitteessa pieniä kansankirjastoja oli Suomessa jo 2 000. Puolet niistä olivat kokoelmaltaan korkeintaan 200-niteisiä, ja yli 1 000 niteen kirjastot olivat maaseudulla harvinaisia. Käsitys kirjastoon sopivasta kirjallisuudesta muuttui hitaasti – kansalla ei ajateltu olevan oikeutta tai taitoa päättää, mitä kirjoja kirjastoon valitaan, ja sitä tuli suojella huonolta kirjallisuudelta. Lisäksi moraali ja politiikka ohjailivat aineiston valintaa. Varsinkin pienet maalaiskirjastot olivat holhouksen alla erityisen pitkään, mutta valinnan kriteerit alkoivat hiljalleen vapautua 1890-luvulla. (Vatanen 2009, 235–238.)

Suomessa kirjastoalan kehityksen kannalta keskeisiä henkilöitä löytyy erityisesti vuosisadan vaihteesta ja sen jälkeen. Heitä olivat Kansanvalistusseuran sihteerinä vaikuttanut kirjastoliikkeen kannalta merkittävä A. A. Granfelt, kirjastoalalla laajalti työskennellyt ja esimerkiksi alan koulutusta suunnitellut William Sippola, sekä yleisten kirjastojen kehityksessä keskeisesti vaikuttanut Helle Kannila. (Vatanen 2009, 227, 233–234, 288.)

Yleiset kirjastot ovat saaneet Suomessa valtionapua vuodesta 1921 lähtien. Kirjastojen rooli osana suomalaista sivistysjärjestelmää vahvistettiin vuonna 1928 annetulla kirjastolailla, ja toinen kirjastolaki on peräisin vuodelta 1961. (Haasio & Vakkari 2016, viitattu 1.12.2016.) Mäkisen mukaan vuoden 1961 kirjastolaki on suurin yksittäinen syy kirjastojen viimeisimpien vuosikymmenten kehitykselle. Vanha laki turvasi vain palvelujen minimitason, kehitykseen ei kannustettu ja kaupunkikirjastoja ei tuettu tarpeeksi. Uuden lain täytäntöönpanon jälkeen valtion kirjastomenot nousivat yli seitsenkertaisesti. Muutosta voisi kuvailla kulttuurivallankumoukseksi, sillä maaseudulla kirjastoverkko uusiutui perusteellisesti sen kaltaiseksi mitä se nykyäänkin on. (2009d, 287, 416.) Seuraava laki annettiin vuonna 1998 (Haasio & Vakkari 2016, viitattu 1.12.2016). Uusin kirjastolaki astui voimaan 29.12.2016 (Laki yleisistä kirjastoista 29.12.2016/1492).

5 SUOMEN KIRJASTOHISTORIAN BIBLIOGRAFIAN LAADINTAPROSESSI

Tässä luvussa kuvaillaan Suomen kirjastojen historian valikoimabibliografian laadintaprosessia. Työssä on käytetty apuna Forsmanin kuvailemia bibliografian kokoamisprosessin vaiheita (ks. luku 3.2). Näiden neljän vaiheen lisäksi on kuvailtu bibliografian suunnittelua edelleen Forsmanin ohjeiden mukaisesti (ks. luku 3.1). Bibliografian suunnittelun ja laatimisen vaiheiden kuvailu antavat yhdessä työn valmistelusta sekä etenemisestä hyvin jäsenneilyn kuvan, ja samalla mahdollisuuden esitellä prosessin aikana eteen tulleet ongelmat sekä perustella valinnat, joita niitä koskien on tehty.

Tehtävänä oli laatia suomalaisten kirjastolaitosten syntymää ja vaiheita käsittelevistä teoksista bibliografia. Aiheen työlle antoi Jorma Niemitalo, jonka toiveet tilaajana otettiin bibliografiaa laatiessa huomioon. Työn toimeksiantaja on Oulun ammattikorkeakoulun kirjasto- ja tietopalvelun tutkinto-ohjelma.

5.1 Suunnittelu ja alustavat päätökset

Altaan bibliografia koskee kirjastoja ja niiden historiaa. Suomalaista kirjastohistoriaa käsittelevän bibliografian teko on tarpeen, sillä aiheesta tehtyjä julkaisuja on koottu viimeksi vuonna 1993 ilmestyneeseen Anna-Maija Pietilän toimittamaan teokseen *Suomen kirjahistorian bibliografia 1488–1850*. Kyseinen bibliografia kattaa vain vuoteen 1991 mennessä ilmestyneet julkaisut. (Pietilä 1993, 65–71.) Teoksen kirjastohistorian julkaisuja luetteleva osio osoittautui melko suppeaksi.

Aiheen valinnan jälkeen tehtiin bibliografiaan mahdollisesti löytyvän aineiston määrää kartoittava suppea tiedonhaku, jonka perusteella aihe lopullisesti todettiin tarpeeksi laajaksi bibliografian mielekästä tekoa varten. Tiedonhaun pohjalta tehtiin lisää rajauksia ja päätettiin, että bibliografiaan kootaan ainoastaan kirjoja eli monografioita, jolloin artikkelit, lehdet ja muu aineisto jäivät valinnan ulkopuolelle. Lisäksi valinnasta päätettiin jättää pois opinnäytteet väitöskirjoja lukuun ottamatta. Bibliografiasta tulisi näiden päätösten johdosta valikoimaluettelo. Jonkin verran mietintää aiheuttivat erilaiset vanhat kirjastoalan oppaat ja oppikirjat – toisaalta nekin tarjoavat mielenkiintoista näkökulmaa kirjastoalan ja kirjastotyön historiaan, ja niiden sisällyttäminen tai pois jättäminen bibliografiasta jäi vielä suunnitteluvaiheessa ratkaisua vaille.

Aineistoa bibliografiaan päätettiin koota muutamasta lähteistä, joissa listataan kirjastohistoriaa käsitteleviä julkaisuja. Valmiiden listojen lisäksi aineistoon etsintään käytettäisiin myös tiedonhakua, ja bibliografista informaatiota päätettiin hakea ensisijaisesti kansallisesta metatietovarannosta Melindasta. Olennaiset bibliografiset tiedot päätettiin koota tiedonhaun yhteydessä huolellisesti Excel-taulukkoon myöhempää bibliografisten kirjausten koostamista varten. Bibliografisten kirjausten tarkkuuteen ja muotoon ei kiinnitetty vielä suunnitteluvaiheessa enempää huomiota, sillä todennäköisimmin ne toteutettaisiin myöhemmin suomalaisia kuvailustandardeja noudattaen.

Bibliografian käyttäjäpiiri tulee luultavasti koostumaan henkilöistä, joilla on tarve tutkia suomalaista kirjastokenttää ja sen historiaa käsittelevää kirjallisuutta. Lienee realistista olettaa, että aiheesta kiinnostuneilla on kosketusta kirjastomaailmaan esimerkiksi työn tai opiskelun kautta – bibliografia saattaa olla avuksi esimerkiksi tutkimuksissa tai projekteissa. Tietenkin on mahdollista, että ammatillisesti sitoutumattomat mutta silti aiheesta kiinnostuneet hyötyvät bibliografiasta. Luettelo päätettiin järjestää tilaajan pyynnöstä kronologisesti, joten ainakin aakkosellinen hakemisto tekijöiden mukaan todettiin tarpeelliseksi. Myös aakkosellinen hakemisto teoksen mukaan todettiin aiheelliseksi, mutta lopulliset päätökset hakemistojen laatimisen suhteen jätettiin myöhemmäksi.

5.2 Valmisteluvaihe

Bibliografian valmisteluvaihe sisältää aiheen valinnan, sisältösuunnitelman laatimisen sekä aineiston kokoamisen. Aiheen valinnasta sekä sisällön rajaamisesta on kerrottu jo tarkemmin edellisessä luvussa (ks. luku 5.1), sillä valmistelu- ja suunnitteluvaiheet lomittuvat näiden kahden toiminnon osalta (Forsman 1985, 72).

Aineiston keräämistä varten historiikirjallisuus täytyi määritellä. Suurin osa tämän opinnäytetyön aiheena olevaan bibliografiaan kerätystä kirjallisuudesta on historiikirjojen ja historiikkien muodossa. Wahlroosin määritelmän mukaan historiikki on lyhyt esitys jonkin yhteisön, alueen tai kohteen historiasta. Siihen on saatu tietoa yleensä paikallisesta historiallisesta kirjallisuudesta, asiakirjoista ja paikkakunnalla vaikuttaneista ihmisistä sekä heidän elämänvaiheistaan. Paikallinen historiikirja puolestaan on laajempi ja kattavampi teos kuin historiikki, ja se sisältää arkistotietoja ja muistiinpanoja kohteen historiallisesti merkittävistä asioista ja tapahtumista. Sekä historiikissa että

historiakirjassa voi olla muistelmia, tarinoita, tapahtumia, karttoja, piirroksia ja valokuvia asiakirjatietojen lisäksi. Yhteisenä kriteerinä historiakirjoille ja historiikeille on luonnollisesti se, että kirjan on annettava totuudenmukainen ja luotettava kuva kohteen historiasta. (Wahlroos 2000, 9–10.)

Aineiston kerääminen Excel-taulukkoon bibliografiaa varten aloitettiin tutkimalla aiempia aihetta koskevia kirjallisuuslistauksia. Aiemman kirjastohistoriaa sivuavan bibliografian (Pietilä 1993, 65–71) puoleen käännettiin ensimmäisenä, ja siitä löytyi 16 luetteloon sopivaa kirjaa. Lisäksi tilaaja vinkkasi aiheen tiimoilta aineistoa koonneen Vaasan läänin kirjastojen elektronisen kirjaston Sukkulan (Sukkula 2002, viitattu 23.11.2016) sekä Helsingin kaupunginkirjaston kysy.fi –sivustolla kirjastohistoriaa koskeneen kysymyksen vastauksineen (Helsingin kaupunginkirjasto 2008, viitattu 23.11.2016). Kummastakin lähteestä löytyi kaksi bibliografiaan sopivaa teosta.

Valmiista listoista keräämisen jälkeen teoksia alettiin koota järjestelmällisesti tiedonhakujen avulla. Työssä käytetyksi tietokannaksi valikoitui tietovaranto Melinda, sillä se sisältää Suomen kansallisen bibliografian lisäksi metatiedot lukuisten muiden kirjastojen, kuten yliopistokirjastojen, ammattikorkeakoulukirjastojen, Varastokirjaston ja Eduskunnan kirjaston tietokantoihin sisältyivistä aineistoista (Melinda 2016, viitattu 23.11.2016). Muutama ensimmäinen haku tehtiin aluksi Suomen kansalliskirjasto Fennicassa, mutta pian kävi ilmi, että Melinda antaa samojen hakutulosten lisäksi vielä enemmän relevantteja osumia. Tämän havainnon jälkeen kaikki haut tehtiin Melindassa.

Tiedonhaun suunnittelu aloitettiin keräämällä aiheeseen liittyviä asiasanoja, joita ovat **kirjastohistoria**, **kirjastot**, **historia** ja **Suomi**. Käytettyjä hakulausekkeita olivat **kirjastohistoria**, **kirjastot historia Suomi**, ja **kirjastot historia**. Lisäksi haussa käytettiin asiasanalinkitystä **kirjastot—historia—Suomi**. Kaikkien hakujen tulosjoukot olivat kohtuullisen kokoisia kokonaan tarkistettavaksi, joten tulokset käytiin huolellisesti läpi ja ylös kirjattiin kaikki bibliografiaan mahdollisesti sopivat teokset. Kokoamisen ja tiedonhakujen jälkeen teoksia kertyi alustavaan luetteloon 140 kappaletta.

Luettelo tarkistettiin tilaajan kanssa ennen seuraaviin työvaiheisiin siirtymistä. Keskustelun myötä päädyttiin sisällyttämään bibliografiaan joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta vain kirjoja jotka käsittelevät kirjastoja historiallisesta näkökulmasta, ja tästä syystä erilaiset oppikirjat sekä tarinallisen kerronnan puolelle menevät teokset karsittiin listasta. Lisäksi tilaajalla oli tiedossa neljä teosta, jotka olivat jääneet tiedonhauissa löytämättä. Valmisteluvaiheen päättyessä alustavassa bibliografiassa aineistoa oli 126 teoksen verran.

5.3 Analyttinen vaihe

Analyttinen ja synteettinen vaihe lomittuvat bibliografian teon näkökulmasta jonkin verran keskenään, sillä koottua aineistoa tarkastellaan hyvinkin tiiviisti. Analyttiseen vaiheeseen kuuluu dokumenttien analysointi bibliografisen kuvailun sekä sisällön selostamisen keinoin. Lisäksi tässä vaiheessa muodostetaan bibliografiset kirjaukset.

Opinnäytetyön teolle tyypillisesti resursseja oli tässäkin vaiheessa rajallisesti, ja ensi käden tutustumisesta bibliografian dokumentteihin tiedon keräämiseksi täytyi luopua. Forsman jakaa bibliografiat kahteen ryhmään sen perusteella, onko bibliografiset tiedot hankittu tutustumalla julkaisuihin itse (primaari) vai ottamalla ne olemassa olevista luetteloista (sekundaari). Itse perehtymällä hankittu tieto olisi toki luotettavampaa, sillä aiemmissa luetteloissa voi olla virheitä. (1985, 68.) Olosuhteiden takia tämän bibliografian tieto on sekundaarista, mutta sen paikkansapitävyyteen on pyritty panostamaan käyttämällä luotettavaa lähdettä eli Kansalliskirjaston ylläpitämää Melindaa, sekä olemalla bibliografista informaatiota kerätessä ja kirjauksia muodostaessa huolellinen.

Bibliografian muuttaminen alustavasta lopulliseen muotoonsa alkoi Excel-tilin tietojen siirtämisellä Word-dokumenttiin bibliografisiksi kirjauksiksi. Tilaaajan kanssa keskustelemisen jälkeen kirjausten laajuudeksi valittiin suomalaisten luettelointisääntöjen välitaso, josta on jätetty painosmerkintä ja ISSN sekä ISBN-numerot pois (Helsingin yliopiston kirjasto 2006, 114–115). Luontevaa oli saman standardin noudattaminen myös kirjausten muodostamisessa – sekä tietojen järjestys että kirjausten välimerkitys on muotoiltu suomalaisten luettelointisääntöjen mukaiseksi. Dokumenttien sisältöä selostettiin tarpeen vaatiessa huomautustasolla.

Kirjausten muodostamisen jälkeen luetteloon lisättiin visuaalisen selkeyden vuoksi juokseva numerointi, ja kirjauksen eteen sijoitettiin tekijän nimi tai muu ensimmäinen teoksesta vastuussa oleva taho. Jokainen kirjaus tarkistettiin vielä huolellisesti Melindasta virheiden ja täydennysten varalta. Tarkistuskierros osoittautui tarpeelliseksi, sillä monista kirjauksista löytyi korjattavaa – etenkin vanhemmista julkaisuista löytyi nimekkeellä haettaessa useampia tietueita, ja joissakin tapauksissa tiedot bibliografiaan oli otettu tarjolla olevista tietueista puutteellisimmasta siitä syystä, että se tuli ensimmäisessä haussa ainoana tulospöydään.

5.4 Synteettinen vaihe

Synteettisessä vaiheessa aineistolle tehdään lopullinen karsinta, ryhmitellään kirjaukset ja muodostetaan hakemistot. Vaiheeseen siirryttiin, kun tarkastelun johdosta vielä yksi kirjaus päädyttiin poistamaan kokonaan bibliografiasta – se oli julkaisuasultaan CD-ROM ja sisältökuvauksen mukaan sisälsi lähinnä valokuvia kohdekirjaston työntekijöistä vuosien varrelta. Bibliografian saattaminen lopulliseen muotoonsa jatkui kirjausten ryhmittelyllä. Tilajan ehdotuksesta ryhmittely tehtiin vuosilukujen perusteella siten, että kuhunkin ryhmään tuli muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta kymmenkunta kirjausta. Ryhmittelyn aikajaksoja piti nykypäivää kohti siirryttäessä lyhentää, sillä suomalaista kirjastohistoriaa koskevaa aineistoa on julkaistu ajan kuluessa tihenevään tahtiin. Ryhmittelyn perusteella bibliografialle muodostettiin alustavasti käyttöä helpottava sisällysluettelo.

Bibliografia viimeisteltiin laatimalla hakemistot. Aakkoselliset hakemistot nähtiin aiheelliseksi laatia sekä tekijän että nimekkeen mukaan, sillä kirjaukset ovat bibliografiassa kronologisessa järjestyksessä. Näin käytettävyys helpottui. Hakemistot antavat sijainniksi sivunumeron sijaan teokselle annetun juoksevan numeron, jonka paikantamisen bibliografiasta pitäisi sujua suhteellisen helposti.

5.5 Yhteenvetovaihe

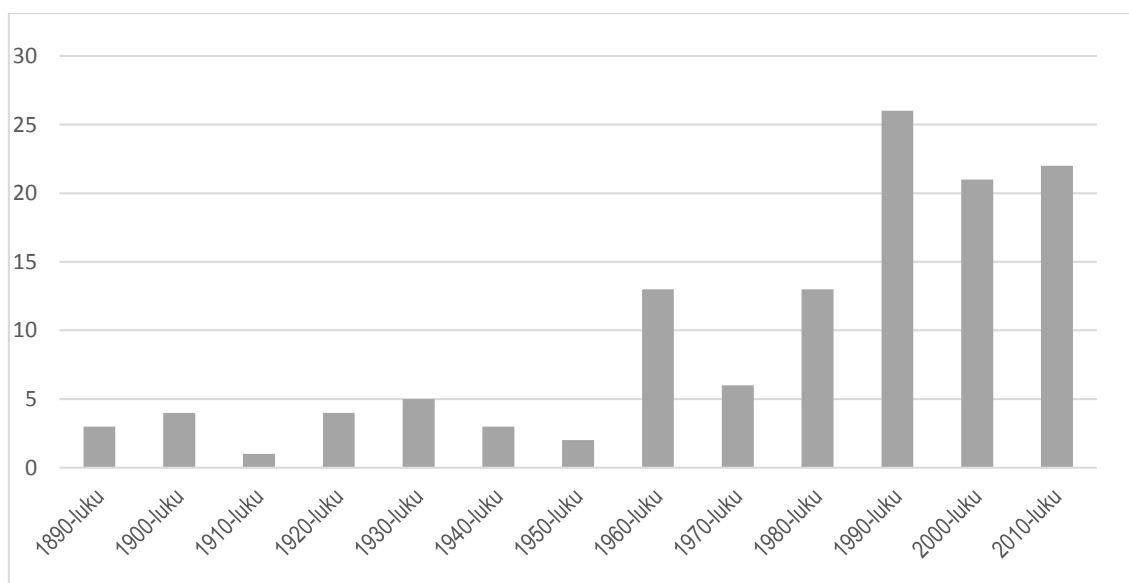
Yhteenvetovaiheessa bibliografia saatetaan lopulliseen muotoonsa ja laaditaan esipuhe sekä yhteenvedo. Tässä tapauksessa yhteenvedo ja esipuhe yhdistyivät johdantoluvuksi, jossa bibliografian lukijalle kerrotaan kirjallisuusluettelon aihe, laajuus ja aineiston valintaperusteet. Lisäksi luvussa perustellaan kirjausten muoto ja tiedon hankintatapa. Esipuheen kirjoittamiselle ei lähdeaineistossa annettu ohjeistusta, joten tutkimalla joitakin bibliografioita ja keskustelemalla tilajan kanssa valittiin lopulta johdannossa mainittavat asiat.

Bibliografian ulkoasun viimeistelyä tapahtui koko prosessin ajan siitä lähtien kun kirjaukset olivat dokumentissa lähellä lopullista kirjallista muotoaan. Fontit ja kirjasinkoot valittiin pitäen se mielessä, että käyttäjät saattavat haluta tulostaa bibliografian kokonaisen tai puolen A4-arkin kokoon, ja luettavuuden pitäisi säilyä joka tapauksessa hyvänä. Jälleen ulkoasua pohdittaessa apuna käytettiin omien mielipiteiden lisäksi muita bibliografioita. Hakemistojen ulkoasun kanssa kamppailtiin kohtalaisen pitkään, mutta lopulta kaksisarakkeisina ja aakkostuksen selkeyttämiseksi luetteloon sijoitetujen kirjainten myötä päästiin viimein jotakuinkin visuaalisesti miellyttävään lopputulokseen.

6 HAVAINTOJA SUOMALAISESTA KIRJASTOHISTORIASTA KERTOVASTA KIRJALLISUUDESTA

Tässä kappaleessa tarkastellaan suomalaisesta kirjastohistoriasta kertovaa kirjallisuutta opinnäytetyön aikana kootun bibliografian pohjalta. Tavoitteena on ymmärtää kirjallisuuden julkaisuun liittyviä ilmiöitä paremmin, tehdä havaintoja sekä vastata kysymyksiin, joita valikoiman tekemisen aikana heräsi.

Bibliografian kronologisen järjestyksen myötä ensimmäiseksi havainnoksi nousee kirjastohistoriaan liittyvän kirjallisuuden julkaisutiheys. Kuten kuvioista 1 voi nähdä, julkaisutiheys on ollut 1900-luvun puolivälin jälkeen kasvussa. Huomiota herättää 1960- ja 1990-lukujen piikit, jolloin julkaisuja on tullut poikkeavan paljon. 1960-luvun piikille yksi selitys on se, että 1860-luvulla useisiin kaupunkeihin perustettiin kirjastoja (ks. luku 4.2.2). Bibliografiasta nähdään, että 1960-luvulla ainakin viisi kirjastoa on julkaissut 100-vuotisjuhlavuonnaan historiikin tai muun kertomuksen kirjaston historiasta. 1990-luvun piikille samanlaista yksiselitteistä syytä ei bibliografiaan ja historiaan katsahtamalla löydy, mutta voidaan havaita, että myös tuona vuosikymmenenä julkaistiin paljon esimerkiksi yksittäisiin kirjastoihin keskittyviä historioitteja. Juhlavuodet ovat yksi suuri syy historioitteiden julkaisemiselle.

KUVIO 1. Suomen kirjastohistoriaan liittyvien monografijulkaisujen määrät ja aikajakauma

Suomalaista kirjastohistoriaa käsittelevä kirjallisuus voidaan kohdekirjaston perusteella jakaa karkeasti kahteen ryhmään: yleisiä ja tieteellisiä kirjastoja käsitteleviin. Kuten luvussa 4 on selvitetty, sekä yleisellä että akateemisella kirjastolaitoksella on Suomessa ollut vahvasti omat kehityshistoriansa, jotka eivät ole olleet tiiviisti sidoksissa toisiinsa. Tämän jaon perusteella bibliografiasta voidaan laskea 32 tieteellistä kirjastoa käsittelevää kirjaa, kun taas aihetta yleisten kirjastojen näkökulmasta lähestyviä teoksia on 89. Molempia laitoksia tarkastelevia tai epäselviä teoksia on bibliografiassa vain neljä. Lukumäärien erot lienevät luonnollisia otettaessa huomioon kirjastojen määrät, sillä vuoden 2015 tilastojen perusteella Suomessa on yleisten kirjastojen toimipisteitä yli kolminkertaisesti tieteellisten kirjastojen toimipisteisiin verrattuna. Yleisiä pääkirjastoja tieteellisten kirjastojen hallinnollisiin yksikköihin verrattaessa ero on vielä suurempi. (Kirjastot.fi 2015; Kansalliskirjasto 2017.)

Kirjastojen historiikkien synnystä ja saatavuudesta voidaan nostaa muutamia huomionarvoisia seikkoja esiin. Monet kirjojen tekijöistä voivat olla kirjoittajina tuntemattomampia, sillä historiikille valitaan usein vastuuhenkilöt kirjaston omin kriteerein. Silloin muutkin seikat kuin kokemus kirjailijana vaikuttavat siihen, onko tekijä kirjaston näkökulmasta pätevä – esimerkiksi kunnan tai kirjaston asioiden hyvä tuntemus voi painaa vaakakupissa kokemusta enemmän. Saatavuudesta on puolestaan huomioitava se, että kirjastojen historiakertomukset voivat toisinaan olla hyvinkin hankalasti löydettävissä. Joissakin tapauksissa historiikki saattaa olla säilytyksessä kirjaston tiloissa pelkääntään helposti hukkuvalle monisteelle. Myös monista kirjastohistoriaan liittyvistä kirjoista otetut painosmäärät ovat tyyppillisesti pienehköjä ja uusintapainoksia harvemmin otetaan, jolloin vanhempien kirjojen saatavuus on huono. (Niemitalo 2016.)

Bibliografian yleisiä kirjastoja käsittelevistä teoksista 53 keskittyy jonkin tietyn kunnan tai kaupungin kirjastoon. Melkein kaikissa tapauksissa kustakin kirjastosta on kirjoitettu vain kerran, mutta neljä suurta ja vanhaa kaupunkia on kuitenkin saanut ajan saatossa erityisen paljon huomiota: Tampereen kirjastosta on kirjoitettu peräti viisi teosta, kun taas Turun, Helsingin ja Vaasan kirjastot ovat kukin olleet kolmen kirjan aiheena. Vaasan kirjastotoiminnan päätyminen tarkkailun alle useaan kertaan kaupungin verrattain vaatimattomasta koosta huolimatta selittynee asioilla, joihin on perehdytty luvussa 4.2.1: Vaasaa voidaan pitää Suomen yleisen kirjastolaitoksen kehtona.

Bibliografiasta löytyy tekijöiden joukosta muutama huomiota kiinnittäviä seikka. Kirjaukset 6 ja 7 ovat saman henkilön kirjoittamia huolimatta tekijän eri nimestä – Leo Schadewitz julkaisi teoksensa

suomeksi suomennetulla nimellään Leo Harmaja. Toinen kirjojen tekijöistä nouseva huomio havaitaan tekijähakemistoa tarkastelemalla. Suurin osa tekijöistä on ollut osallisena yhden, korkeintaan kahden bibliografiassa luetellun julkaisun teossa. Poikkeuksena on kolme kirjasto- ja kulttuurialan tunnettua ammattilaista, joiden julkaisuja luettelossa on kolme tai enemmän: Tampereen yliopiston kirjastohistorian dosentti Ilkka Mäkinen, historioitsija ja filosofian lisensiaatti Rainer Knapas sekä Kansalliskirjaston ylikirjastonhoitajana toiminut professori Esko Häkli.

7 POHDINTA

Opinnäytetyöni tavoitteena oli toteuttaa toiminnallisen työnteon keinoin suomalaista kirjastohistoriaa käsittelevä valikoimabibliografia. Tarkoitukseni oli tehdä luettelosta mahdollisimman kattava asetettujen valintakriteerien sisällä. Työn tuloksena koottu bibliografia sisältää 125 kronologisesti järjestettyä kirjastohistoriaa koskevaa tietoteosta. Aihe osoittautui rajaustenkin jälkeen tarpeeksi laajaksi, ja lopputuloksena syntynyt luettelo on sekä laajuudeltaan että laadultaan oikein hyvä.

Työnteko sujui tietoperustan pohjalta jouhevasti. Tietoperustassa käytetyistä keskeisistä lähteistä monet ovat iältään melko vanhoja, mutta uudempaa kirjallisuutta esimerkiksi bibliografiasta ei yksinkertaisesti ole saatavilla. Toisaalta bibliografia ei ole muuttunut käsitteenä ajan saatossa, joten ikääntyneidenkin lähteiden käyttö on perusteltua. Bibliografian kokoamisen työvaiheet auttoivat pitämään projektin hallinnassa ja järjestyksessä, ja selkeät etapit loivat motivaatiota. Tietoperusta tuki bibliografian parissa työskentelyä hyvin, ja esimerkiksi Suomen kirjastohistoriaa käsittelevä osio osoittautui todella tarpeelliseksi bibliografian aineiston ymmärtämisessä ja tulkitsemisessä. Projektin parissa vietetyt tunnit työskenneltiin tehokkaasti, joskin niitä olisi voinut tehdä hieman tiiviimmällä tahdilla. Opinnäytetyöprosessi kesti kokonaisuudessaan puoli vuotta.

Koen oppineeni projektin myötä suomalaisesta kirjastohistoriasta paljon, ja moneen kiinnostavaan teokseen tutustuminen aiheutti halun oppia lisää. Uskon, että projektin ansiosta valmiuteni tehokkaaseen bibliografiatyöskentelyyn vastaisuudessa ovat erinomaiset – teoria antoi hyvän perustan tekemiselle, mutta käytännön vaiheessa yrityksen ja erehdyksen kautta opin eniten. Jatkossa osaisin suunnitella työnteon vielä paremmin, ja tekisin esimerkiksi kirjausten muotoa ja bibliografian visuaalista asua koskevat päätökset aiemmin, jotta välttyisin työn loppuvaiheessa ylimääräisiltä korjaus- ja tarkistuskierröksiltä ja siten säästäisin aikaa ja vaivaa.

Tätä bibliografiaa voi hyödyntää opetuksessa ja tutkimuksessa. Jatkossa luettelo on kehitettävissä päivittämällä se ajan tasalle uusien julkaisujen ilmestyessä. Lisäksi sen laajentaminen on mahdollista lisäämällä Suomen kirjastohistoriaa käsittelevät artikkelit, opinnäytteet ja muut ulkopuolelle rajatut julkaisut luetteloon. Myös kirjastojen historiikkeja koskeva kehitysidea nousi esille – monissa kirjastoissa niitä saatetaan säilyttää monistemuodossa, jolloin digitalisointi sekä jonkinlaisen tietokannan luominen auttaisi säilyttämään ja saavuttamaan aineistot paremmin.

LÄHTEET

Forsman, M. 1985. Savitaulusta tietokoneeseen: bibliografian perusteita ja teoriaa. Helsinki: Kirjastopalvelu.

Haasio, A. & Vakkari, P. 2016. Kirjastolaitos Suomessa. Internetix. Viitattu 1.12.2016, http://oppi-materiaalit.internetix.fi/fi/avoimet/0viestinta/informaatiotutkimus/po1/perusteet/07_03_kirjsuom.

Helsingin kaupunginkirjasto. 2008. Hei Tiedustelisin lähdevinkkejä joko kirjallisessa tai elektronisessa muodossa... Kysy.fi. Viitattu 23.11.2016, <http://www.kysy.fi/kysymys/heitiedustelisin-lahdevinkeja-joko-kirjallisessa-tai-elektronisessa-muodossa>.

Helsingin yliopiston kirjasto. 2006. Suomalaiset luettelointisäännöt: monografioiden kuvailu. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu.

Kansalliskirjasto. 2017. Tieteellisten kirjastojen tilastotietokanta. Viitattu 20.2.2017, <https://yhteistilasto.lib.helsinki.fi/?orgs=1&years=2015&stats=1%2C4%2C491#results>.

Kirjastot.fi. 2015. Suomen yleisten kirjastojen tilastot. Viitattu 20.2.2017, <http://tilastot.kirjastot.fi/?orgs=1&years=2015&stats=100#results>.

Knapas, R. 2012. Tiedon valtakunnassa: Helsingin yliopiston kirjasto – Kansalliskirjasto 1640–2010. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Krummel, D.W. 1990. Bibliographies: Their aims and methods. London: Mansell Publishing limited.

Laki yleisistä kirjastoista 29.12.2016/1492.

Melinda. 2016. Opastus. Viitattu 23.11.2016, http://melinda.kansalliskirjasto.fi/F/YIRP1T9JNGDDC6NQJF9EHPBSSC5U9XRB93FTT6SP1Q97KK4XE-03789?func=file&file_name=ohje.htm.

Mäkinen, I. 2009a. Kirjastot ennen kansallisuusaatetta: Yleisten kirjastojen esihistoria 1800-luvun alkuun. Teoksessa I. Mäkinen (toim.) Suomen yleisten kirjastojen historia. Helsinki: BTJ, 13–72.

Mäkinen, I. 2009b. 1800-luvun alkupuoli: kohti kansankirjastoja. Teoksessa I. Mäkinen (toim.) Suomen yleisten kirjastojen historia. Helsinki: BTJ, 73–135.

Mäkinen, I. 2009c. Pitäjänkirjastojen läpimurto. Teoksessa I. Mäkinen (toim.) Suomen yleisten kirjastojen historia. Helsinki: BTJ, 136–150.

Mäkinen, I. 2009d. Yleinen kirjasto hyvinvointiyhteiskunnassa 1960-luvun alusta vuosituhatteen vaihteeseen. Teoksessa I. Mäkinen (toim.) Suomen yleisten kirjastojen historia. Helsinki: BTJ, 384–453.

Niemitalo, J. 2016. Tutkintovastaava, Oulun ammattikorkeakoulu, kirjasto- ja tietopalvelualan koulutus. Keskustelu 20.12.2016.

Pietilä, A. 1993. Suomen kirjahistorian bibliografia 1488-1850: luettelo ennen vuotta 1991 ilmestyneistä kirjahistoriallisista julkaisuista. Helsinki: Helsingin yliopiston kirjasto.

Renvall, P. 1965. Nykyajan historiantutkimus. Porvoo; Helsinki; Juva: WSOY.

Sievänen-Allen, R. 1978. Johdatus kirjastotieteeseen ja informatiikkaan. Helsinki: Otava.

Sukkula, 2002. Sukkulan vaiheet. Viitattu 23.11.2016, <https://www.tritonia.fi/sukkula/kirjastohistoria.php3>.

Vatanen, P. 2009. Modernin suomalaisen kirjastoliikkeen synty. Teoksessa I. Mäkinen (toim.) Suomen yleisten kirjastojen historia. Helsinki: BTJ, 223–289.

Vilka, H & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Wahlroos, L. 2000. Opas historiakirjan tekijälle. Helsinki: Finn Lectura.

SUOMEN KIRJASTOJEN HISTORIA

Valikoimabibliografia 1785–2016

Laatinut Milla Järvelä

Sisällysluettelo

Lukijalle	2
1700 – 1800-luvut.....	3
1900 – 1920-luvut.....	3
1930 – 1940-luvut.....	5
1950 – 1960-luvut.....	6
1970 – 1980-luvut.....	7
1990 – 1994.....	10
1995 – 1999.....	11
2000 – 2004.....	14
2005 – 2009.....	15
2010 – 2012.....	16
2013 – 2016.....	18
Tekijähakemisto	20
Nimekehakemisto	22

Lukijalle

Tämä valikoimabibliografia käsittelee suomalaisten kirjastojen historiasta kertovia teoksia. Aineisto koostuu vuosien 1785–2016 välillä julkaistuista historiikeista, historiikirjoista, tutkimuksista, väitöskirjoista ja muista kirjastohistoriaa tarkastelevista tietoteoksista. Bibliografiassa on yhteensä 125 teosta. Mukana on suomen-, ruotsin-, englannin- ja latinankielisiä julkaisuja.

Kirjallisuusluettelo on valikoiva, sillä siihen on valittu harkinnan mukaan vain aiheeseen sopivia monografioita. Erilaiset artikkelit, sarjajulkaisut, opinnäytetyöt ym. on jätetty bibliografian ulkopuolelle. Asetetuissa puitteissa on kuitenkin pyritty mahdollisimman kattavaan lopputulokseen ja siihen, että mukana ovat kaikki Suomen kirjastohistoriaa käsittelevät keskeisimmät teokset.

Bibliografia on kronologisessa järjestyksessä, ja kirjausten edessä on hakemistojen käyttöä helpottava juokseva numerointi. Kirjaukset on tehty hakemalla bibliografiset tiedot sekundaarilähteestä, metatietovaranto Melindasta. Teokset on kuvailtu suomalaisten luettelointisääntöjen välitason mukaan, mutta ilman painosmerkintää ja ISSN-numeroa. Teosten identifiointi onnistuu bibliografiassa annetuilla tiedoilla. Bibliografian lopusta löytyy hakemistot tekijöiden ja nimekkeen mukaan.

Valikoimabibliografia on toteutettu osana opinnäytetyötä, ja sen toimeksiantaja on Oulun ammattikorkeakoulun kirjasto- ja tietopalvelun tutkinto-ohjelma ja tutkintovastaava Jorma Niemitalo.

Oulussa helmikuussa 2017

Milla Järvelä

- 1 **Porthan, Henrik Gabriel**
Historia Bibliothecae Regiae Academiae Aboensis / Henrik Gabriel Porthan. –
Aboae : impressa apud viduam Reg. Acad. typ. J. C. Frenckell, 1771–1785. 1.–23.
– Diss.
- 2 **Werkko, Kaarle**
Tietoja ja mietteitä Suomen kansa- ja lasten-kirjoista ynnä luku-yhdistyksistä ja
luennoista vuoteen 1875 / toimittanut K. Werkko. – Jyväskylä : Toimittaja, 1879.
– 305 s.
- 3 **Vasenius, Valfrid**
Neuwoja kansankirjastojen hoidosta : ynnä luettelo kansankirjastoihin sopiwista
kirjoista / Valfrid Vasenius. – Helsinki : Kansanwalistus-seura, 1891. – 36 s.
- 4 **Meurman, Agathon**
Juha Pynninen ja kansankirjastot : wiisikymmenwuotinen muisto / Agathon
Meurman. – Helsinki : Kansanwalistus-seura, 1895. – 24 s. –
(Kansanvalistusseuran toimituksia ; 93.)
- 5 **Granfelt, A. A.**
Muutamia tietoja kansankirjastoistamme / A. A. Granfelt. – Helsinki :
Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1896. – 4 s.

- 6 **Harmaja, Leo**
Suomen kansankirjastot : tilastollinen katsaus maamme kansankirjasto-oloihin
1900-luwun alussa / esittänyt L. Schadewitz. – Helsinki : Kansanwalistus-seura,
1903. – 124 s. – (Kansanvalistusseuran toimituksia; 129.)
- 7 **Schadewitz, Leo**
Folkbiblioteken i Finland : en statistisk öfversikt af vårt lands
folkbiblioteksförhållanden vid början af 1900-talet / L. Schadewitz. – Helsingfors
: Folkupplysningssällskapet, 1904. – 124 s. : kuv. – (Folkupplysningssällskapetets
skrifter ; Häft. 129.)

- 8 **Granfelt, A. A.**
Opas kansankirjastojen hoidossa / Axel August Granfelt. – Helsinki :
Kansanvalistus-seura, 1905. – 158 s.
- 9 **Lönnberg, Ernst**
Borgå Lycei Bibliotekskatalog, utarbetad enligt uppdrag af E. L. / Ernst Lönnberg.
– Borgå : Borgå Lyceum, 1906. – 497 s.
- 10 **Nohrström, Holger**
Helsingfors universitetsbiblioteks Fennica-samling : historiska anteckningar /
Holger Nohrström. – Helsingfors : Schildt, 1918. – 179 s. – (Helsingin yliopiston
kirjaston julkaisuja ; 1.)
- 11 **Hultin, Arvid**
Borgå gymnasii historia : enligt uppdrag av f. d. Borgå gymnasister. 1,
1725-1840 / Arvid Hultin. – Helsingfors : Svenska litteratursällskapet i Finland,
1920. – 368 s. – (Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland ; 154.)
- 12 **Hultin, Arvid**
Borgå gymnasii historia : enligt uppdrag av f. d. Borgå gymnasister. 2,
1840-1872 / Arvid Hultin. – Helsingfors : Svenska litteratursällskapet i Finland,
1923. – 346 s. – (Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland ; 169.)
- 13 **Airila, Martti**
Jyväskylän tieteellinen kirjasto : katsaus sen syntyyn ja kehitykseen / M. Airila. –
Jyväskylä : Jyväskylän yliopistoyhdistys, 1927. – 50 s. : kuv.
- 14 **Nohrström, Holger**
Borgå gymnasiebibliotek och dess föregångare bland Finlands läroverksbibliotek
: ett bidrag till Finlands biblioteks- och kulturhistoria / Holger Nohrström. –
Helsingfors : Helsingin yliopiston kirjasto, 1927. – 291 s. – (Helsingin yliopiston
kirjaston julkaisuja ; 10.) – Väitöskirja.

- 15 **Gardberg, Carl-Rudolf**
Anteckningar om folkbiblioteken i Åboland / Carl-Rudolf Gardberg. – Åbo :
Åbo tryckeri och tidnings Ab, 1930. – 48 s.
- 16 **Jørgensen, Arne**
Universitetsbiblioteket i Helsingfors 1827–1848 / Arne Jørgensen. –
Helsingfors : Helsingin yliopiston kirjasto, 1930. – 298 s. – (Helsingin yliopiston
kirjaston julkaisuja ; 14.) – Väitöskirja.
- 17 **Heino, K. A.**
Kertomus Kangasalan kantakirjaston toiminnasta vv. 1862 – 1932 / K. A. Heino.
– 1932. – 11 lehteä.
- 18 **Kujala, Lauri**
Ensimmäiset pitäjänkirjastot kansallisen herätyksen aikana / Lauri Kujala. –
Helsinki : Suomen historiallinen seura, 1935. – 65 s. – (Historiallinen arkisto ; 42,
9.)
- 19 **Airio, August**
Piirteitä Tampereen aseman ja varikon miehistön kirjaston toiminnasta vuosilta
1877–1937 / August Airio. – Kangasala : Tampereen rautatieläisten kirjastoyh-
distys, 1938. – 13 s.
- 20 **Suomen kirjastoseura**
Pynnisen perintö : kirjastoliikkeemme varhaishistoriaa / toimittanut Suomen
kirjastoseura. – Helsinki : Otava, 1946. – 163 s.
- 21 **Murto, T. G.**
Lappeenrannan kaupungin kirjaston historia / T. G. Murto. – Lappeenranta :
Lappeenrannan kaupunki, 1947. – 17 s. : kuv.
- 22 **Vallinkoski, Jorma**
The history of the University library at Turku. 1, 1640–1722 / J. Vallinkoski. –
Helsinki : Helsingin yliopiston kirjasto, 1948. – 281 s. – (Helsingin yliopiston
kirjaston julkaisuja ; 21.) – Väitöskirja.

- 23 **Ojajärvi, Aulis**
Vähänkyrön kirjaston satavuotisvaiheet 1851–1951 / Aulis Ojajärvi. – Vaasa :
Vähänkyrön kunta, 1952. – 90 s.
- 24 **Seppälä, Eino**
90 vuotta lainakirjastotoimintaa Kymissä ja Karhulassa / Eino Seppälä. – Kotka :
Karhulan kauppalankirjasto, 1957. – 66 s. : kuv.
- 25 **Kanerva, Unto**
Tampereen kaupunginkirjasto 1861–1961 / Unto Kanerva, Maija-Liisa Peltonen.
– Tampere : Tampereen kaupungin kirjasto, 1961. – 329 s. : kuv.
- 26 **Vainio, Meeri**
Kankaanpään kirjaston vaiheita 1861–1961 / Meeri Vainio. – Kankaanpää :
Kankaanpään kunta, 1961. – 34 s. : kuv.
- 27 **Allinniemi, Leino**
Katsaus kirjaston vaiheisiin Vammalassa / Leino Allinniemi. – Vammala : Tyrvään
seudun museo- ja kotiseutuyhdistys, 1963. – 11 s. : kuv. – (Tyrvään seudun
museumuseo- ja kotiseutuyhdistyksen julkaisuja ; 36.)
- 28 **Närhi, Mauri Kustaa**
Lukuseurasta kansankirjastoon : Helsingin kirjastotoimintaa 1800-luvulla / Mauri
K. Närhi. – Helsinki : Helsingin kaupunki, 1963. – 337 s. : kuv. – (Helsingin
kaupungin julkaisuja ; 18.)
- 29 **Raittila, Pekka**
Jyväskylän kaupunginkirjaston juhlakirja : 1863–1963 / toimituskunta: Pekka
Raittila (ja muita). – Jyväskylä : Jyväskylän kaupungin kirjastolautakunta, 1963. –
154 s. : kuv.
- 30 **Seppälä, Eila**
Turun kaupunginkirjasto 1863–1963 : esivaiheita ja myöhempi kehitys / Eila
Seppälä. – Turku : Turun kaupunki, 1963. – 184 s. : kuv.

- 31 **Lehtikanto, Mirjam**
Vaasa kirjastokaupunkina / Mirjam Lehtikanto. – Vaasa : Vaasan kaupunki, 1964. – 205 s. : kuv.
- 32 **Lehtikanto, Mirjam**
Vasa som biblioteksstad / Mirjam Lehtikanto. – Vasa : Vasa stad, 1964. – 211 s. : kuv.
- 33 **Asikainen, Lauri**
Kiikan kankirjaston 100-vuotishistoriikki / Lauri Asikainen. – Vammala : Tyrvään seudun museo- ja kotiseutuyhdistys, 1965. – 29 s. – (Tyrvään seudun museo- ja kotiseutuyhdistyksen julkaisuja ; 40.)
- 34 **Tieteellisten kirjastojen lautakunta**
Ehdotus Suomen tieteellisten kirjastojen kehittämiseksi vuosina 1967–1971 / Tieteellisten kirjastojen lautakunta. – Helsinki, 1965. – 35 s. – Moniste.
- 35 **Järvelin, Ilmi**
Kirjastoliikkeen vaiheita Pohjois-Karjalassa vv. 1850–1930 / Ilmi Järvelin. – Joensuu : Tekijä, 1966. – 127 s.
- 36 **Henriksson, Karl-Erik**
Suomen kirjastohistoria / Karl-Erik Henriksson. – Keuruu, 1968. – 16 s.
- 37 **Häkli, Esko**
Ylioppilaskunnan kirjaston vaiheet / Esko Häkli. – Helsinki : Helsingin yliopiston ylioppilaskunta, 1968. – 229 s. : kuv. – (Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan historia ; 9.)

1970 – 1980-luvut

- 38 **Laurikkala, Saini**
Turun yliopiston kirjasto 1917–1969 / Saini Laurikkala, Eero K. Neuvonen. – Turku, 1970. – 126 s. : kuv. – (Turun yliopiston kirjaston julkaisuja ; 9.)

- 39 **Porthan, Henrik Gabriel**
Henrici Gabrielis Porthan Opera omnia. 5 / Henrik Gabriel Porthan. – Turku : Porthan-seura, 1974. – 509 s. : kuv. – ed. Heikki Koskenniemi, Eero Matinolli & Martti Nyman. Näköispainos. Alkuteokset: *Aboeae : Frenckell, 1771–1795*.
- 40 **Vallinkoski, Jorma**
The history of the University library at Turku. 2, 1722–1772 / Jorma Vallinkoski. – Helsinki : Helsingin yliopiston kirjasto, 1975. – 248 s. : kuv. – (Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja ; 37.)
- 41 **Järvinen, Olli**
Kyläkirjastosta maakuntakirjastoksi : Lahden kirjasto 1876–1976 / Olli Järvinen. – Lahti : Lahden kaupunki, 1976. – 83 s. : kuv.
- 42 **Karjalainen, Marjaana**
Kansankirjastojen kehitys Suomessa vuosina 1802–1906 / Marjaana Karjalainen. – Helsinki : Kirjastopalvelu, 1977. – 159 s. : kuv.
- 43 **Kostiainen, Eija**
Kirjastoliikkeen alkuvaiheet Viipurin läänin eteläosassa 1800-luvun puolivälissä / Eija Kostiainen. – Tampere : Tampereen yliopisto, 1979. – 85 lehteä : kuv. – (Julkaisuja / Tampereen yliopisto, kirjastotieteen ja informatiikan laitos. A ; 14.)
- 44 **Lahden kaupunginkirjasto – maakuntakirjasto**
Etelä-Hämeen kirjastojen historiikkeja. 1 / Lahden kaupunginkirjasto – maakuntakirjasto. – Lahti : Lahden kaupunki, 1980. – 38 s. : kuv.
- 45 **Huttunen, Kaarina**
Kuopion kaupunginkirjasto 1872–1972 / Kaarina Huttunen, Seppo Hannula. – Kuopio : Savon Sana, 1981. – 208 s. : kuv.
- 46 **Hovi, Irmeli**
Yleiset kirjastot 1969–1981 : kehityslinjoja ja vaikutusyhteyksiä / Irmeli Hovi. – Helsinki : Kirjastopalvelu, 1984. – 167 s. : kuv. – Kirjastotieteen ja informatiikan sivulaudatututkielma.

- 47 **Meriranta, Markku**
Valistuksellisen kirjavalintamme juuret : kirjavalintakysymykset Kansanvalistus-
seuran kansankirjastotoiminnassa 1874–1918 / Markku Meriranta. – Helsinki :
Kirjastopalvelu, 1984. – 143 s. : kuv.
- 48 **Kosonen, Tuire**
Työväenkirjastot Suomessa / Tuire Kosonen. – Helsinki : Kirjastopalvelu, 1985. –
116 s. : kuv.
- 49 **Penttilä, Kalevi**
Riihimäen kirjaston historiaa / Kalevi Penttilä. – Riihimäki : Riihimäen kaupunki,
1986. – 157 s. : kuv. – Pain. 100 numeroitua kpl.
- 50 **Ahlstedt, Hannu**
Koskenpään kirjastotoimi 1887–1987 : 100-vuotishistoriikki / Hannu Ahlstedt. –
Jämsänkoski : Jämsänkosken kaupunki. Kirjastolautakunta, 1987. – 13 s.
- 51 **Heikkilä, Teuvo**
Katsaus kirjastotoimintaan Forssassa 1866–1986 / Teuvo Heikkilä. – Forssa :
Forssan kaupunki, 1987. – 48 s. : kuv.
- 52 **Häkli, Esko**
Tieteellisen kirjastojärjestelmän synty Suomessa ja Savossa / Esko Häkli, Riitta
Huuhtanen, Eila Jalkanen. – Kuopio : Kuopion kaupunki, 1988. – 60 s. : kuv. –
(Snellman-instituutin B-sarja ; 12.)
- 53 **Rainio, Jussi**
130 vuotta lainakirjastoa Keuruulla / Jussi Rainio. – Keuruu : Lions Club Keuruu,
1988. – 12 s. : kuv.
- 54 **Mäkinen, Ilkka**
Puoli metriä mietintöjä : tieteellisten kirjastojen ja informaatiopalvelujen
suunnittelun kehitys Suomessa toisen maailmansodan jälkeen / Ilkka Mäkinen. –
Tampere : Tampereen yliopisto, 1989. – 181 s. – (Tampereen yliopiston kirjasto-
tieteen ja informatiikan laitoksen tutkimuksia ; 31.)

- 55 **Paakkinen, Kari**
Jyväskylän tieteellinen kirjasto 1912–1965 : tie yliopiston kirjastoksi / Kari Paakkinen. – Jyväskylä : Jyväskylän yliopiston kirjasto, 1989. – 158 s. : kuv. – (Jyväskylän yliopiston kirjaston julkaisuja ; 37.)

1990 – 1994

- 56 **Jokinen, Jouko**
Vilppulan kunnankirjasto 75 vuotta / Jouko Jokinen. – Vilppula : Vilppulan kunta, 1990. – 12 s. : kuv.
- 57 **Rajala, Panu**
Kirkon sakastista uuteen akatemiaan : Hämeenkyrön kirjaston vaiheita 1850–2000 / Panu Rajala. – Hämeenkyrö : Hämeenkyrön kunnankirjasto, 1990. – 10 s. – Moniste.
- 58 **Sievänen-Allen, Ritva**
Kirjastotilan kehitys ja siihen vaikuttaneet tekijät Turun akatemiassa ja Keisarillisessa Aleksanterin yliopistossa ennen vuotta 1882 / Ritva Sievänen-Allen. – Helsinki : Lääketieteellinen keskuskirjasto, 1990. – 139 s. : kuv. – (Lääketieteellinen keskuskirjasto. Julkaisuja ; 17.) – Väitöskirja.
- 59 **Eskola, Eija**
Rukousnauha ja muita romaaneja : suomennetun kaunokirjallisuuden valinta yleisissä kirjastoissa 1880–1939 / Eija Eskola. – Jyväskylä : Jyväskylän yliopisto, 1991. – 152 s. : kuv. – (Nykykulttuurin tutkimusyksikön julkaisuja ; 28.)
- 60 **Mäkelä, Hanna**
Kirjasto – kylän kunnia : 130 vuotta kirjastotoimintaa Nivalassa / Hanna Mäkelä. – Nivala : Nivalan kunta, 1991. – 171 s. : kuv.
- 61 **Mäkelä, Kyösti**
Yleisten kirjastojen musiikkikirjastotoiminta 1980-luvulla / Kyösti Mäkelä. Helsinki : Suomen musiikkikirjastoyhdistys, 1991. – 103 s. – (Suomen musiikkikirjastoyhdistyksen julkaisusarja ; 24.)

- 62 **Eloranta, Kari**
 Kohtalonsa on nuoteillakin : suomalaisen musiikkikirjastotoiminnan historia.
 Osa 1, vuodet 1000–1872 / Kari Eloranta. – Helsinki : Suomen musiikkikirjasto-
 yhdistys, 1992. – 184 s. : kuv. – (Suomen musiikkikirjastoyhdistyksen
 julkaisusarja ; 22.)
- 63 **Pietilä, Anna-Maija**
 Suomen kirjahistorian bibliografia 1488–1850 : luettelo ennen vuotta 1991
 ilmestyneistä kirjahistoriallisista julkaisuista = Bibliografi över Finlands
 bokhistoria 1488–1850 : förteckning över bokhistoriska publikationer utgivna
 före 1991 / toimittaja: Anna-Maija Pietilä – Helsinki : Helsingin yliopiston
 kirjasto, 1993. – 159 s. – (Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja ; 55.) – Osa
 Suomen kansallisbibliografia 1488-1800 -hanketta.
- 64 **Ellä, Liisa**
 Kirjastotoimintaa 125 vuotta Kuortaneella / Liisa Ellä. – Kuortane : Kuortaneen
 kunta, 1994. – 56 s. : kuv.
- 65 **Hietaniemi, Marjatta**
 Yleiset kirjastot Suomessa 200 vuotta = De allmänna biblioteken i Finland 200 år
 / toimittaja: Marjatta Hietaniemi – Vaasa : Vaasan läänin yleisten kirjastojen
 200-vuotistoimikunta, 1994. – 119 s. : kuv. – Juhlakirja. Jaettu 9.9.1994
 Vaasassa pidetyssä Suomen yleisten kirjastojen 200- vuotisjuhlassa.
- 66 **Kiviniemi, Heikki**
 Honkajoen kirjasto 1874–1994 / Heikki Kiviniemi. – Honkajoki : Honkajoen
 kunta, 1994. – 23 s.

1995 – 1999

- 67 **Elonheimo, Rispa**
 Seinäjoen kirjaston vaiheita 1865–1995 / koonnut Rispa Elonheimo. – Seinäjoki :
 Seinäjoen kaupunginkirjasto, 1995. – 13 lehteä : kuv.
- 68 **Laaksovirta, Tuula H.**
 Vaasan luku-kirjasto 1794–1845 : "omaksi huviksi ja ajankuluksi" : lukukirjasto
 Vaasan kaupungissa 2.8.1794 = Läse-bibliotheket i Wasa 1794–1845 : "för eget

nöje och tidsfördrif : läse-bibliothek i Wasa stad 2.8.1794 / kirjoittajat: Tuula H. Laaksovirta, Heikki Ylikangas, Berit Öhman. – Vaasa : Vaasan läänin yleisten kirjastojen 200-vuotisjuhlavuoden työryhmä, 1995. – 27 s. : kuv.

69

Luhtala, Tuula

Juhlakirja : 120 vuotta kirjastotoimintaa 1876–1996 = Festskrift : 120 år biblioteksverksamhet 1876–1996 / koonnut Tuula Luhtala. – Kokkola : Kokkolan kaupunginkirjasto – maakuntakirjasto, 1995. – 29 s. : kuv.

70

Toivola, Lasse

Simeliuksesta Kajanteriin : "täll tapaa kirjoja lainattii" Hausjärvellä vuodesta 1861 / Lasse Toivola. – Hausjärvi : Hausjärven kunta, 1995. – 109 s. : kuv.

71

Lehtonen, Eeva-Liisa

Kauppasivistyksen muistista virtuaalikirjastoksi : Helsingin kauppakorkeakoulun kirjasto 1911–1996 / Eeva-Liisa Lehtonen. – Helsinki : Helsingin kauppakorkeakoulu, 1996. – 150 s. : kuv. – (Helsingin kauppakorkeakoulun julkaisuja. D ; 235.)

72

Alajoki, Jaana

Messukylän kirjaston historia 1865–1995 : lahjakirjoista kirjastoksi / Jaana Alajoki, Taina Saarikko. – Tampere : Tampereen kaupunginkirjasto, 1997. – 99 s. : kuv.

73

Mäkelä, Pertti

Kunnan kultainen kirjasto – matkalla multimediaan : raportti Kunta-Suomi 2004 -kuntien kirjastoyksiköille suunnatusta kyselytutkimuksesta / Pertti Mäkelä. – Helsinki : Suomen kuntaliitto, 1997. – 198 s. : kuv. – (Acta / Suomen kuntaliitto ; 76.)

74

Mäkinen, Ilkka

"Nödvändighet af LainaKirjasto" : modernin lukuhulun tulo Suomeen ja lukemisen instituutiot / Ilkka Mäkinen. – Helsinki : Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1997. – 459 s. – (Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia ; 668.) – Väitöskirja.

- 75 **Donner, Suzanne**
Mariehamns stadsbibliotek 75 år / toimituskunta: Suzanne Donner (ja muita). – Mariehamn : Kulturnämnden i Mariehamn, 1998. – 109 s. : kuv.
- 76 **Hirn, Sven**
Kansankirjastosta kaupunginkirjastoksi : Helsingin kaupunginkirjasto 1860–1940 / Sven Hirn. – Helsinki : Helsingin kaupunginkirjasto, 1998. – 269 s. : kuv.
- 77 **Järvelin, Ilmi**
Kunnankirjastojen toimintaedellytykset ja kirjastontarkastajan rooli kirjastotoiminnan kehittämisessä Kuopion läänin tarkastuspiirissä v. 1921–1961 / Ilmi Järvelin. – Tampere : Tampereen yliopisto, 1998. – 463 s. : kuv. – (Acta Universitatis Tamperensis ; 596.) – Väitöskirja.
- 78 **Järvelin, Ritva**
Tammelan kirjasto 1922–1997 / Ritva Järvelin. – Tampere : R. Järvelin, 1998. – 62 s.
- 79 **Törnudd, Elin**
Suomen teknillinen keskuskirjasto : 150 vuotta Teknillisen korkeakoulun ja yhteiskunnan palveluksessa / Elin Törnudd. – Espoo : Teknillinen korkeakoulu, 1998. – 80 s. : kuv. – (OTA-kirjasto. A ; 21.)
- 80 **Kujala, Irene**
Pilkkeitä kirjastosta : Oulun yliopiston kirjaston 40-vuotisjuhlajulkaisu = Glimpses from the library : commemorative publication to celebrate the 40th anniversary of Oulu University Library / toimittaja: Irene Kujala. – Oulu : Oulun yliopiston kirjasto, 1999. – 93 s. – (Oulun yliopiston kirjaston julkaisuja ; 45.)
- 81 **Mäkinen, Ilkka**
Kirjastojen vuosisata : yleiset kirjastot Suomessa 1900-luvulla / toim. Ilkka Mäkinen – Helsinki : BTJ Kirjastopalvelu, 1999. – 232 s. : kuv.
- 82 **Niiranen, Esko**
Juvan lainakirjastojen vaihteita : Juvan kirjastolaitos 1850–1999 / Esko Niiranen. – Juva : Juvan kunta, 1999. – 32 s. : kuv.

- 83 **Ekholm, Kai**
Kielletyt kirjat 1944–1946 : yleisten kirjastojen kirjapoistot vuosina 1944–1946 / Kai Ekholm. – Jyväskylä : Things to come : Jyväskylän yliopiston kirjasto, julkaisuyksikkö, 2000. – 300 s. : kuv. – Väitöskirja.
- 84 **Kauppi, Raili**
Kirjastot, sivistys, kasvatus / toim. Ismo Koskinen ja Jari Palomäki. – Tampere : Tampere University Press, 2000. – 366 s. : kuv. – (Raili Kaupin kirjoitukset ; 2.)
- 85 **Kronholm, Jan**
Hundra år för boken : Stadsbiblioteket i Jakobstad = Sata vuotta kirjan hyväksi : Pietarsaaren kaupunginkirjasto 1900–2000 / Jan Kronholm, Kerstin Rindell. – Pietarsaari : Pietarsaaren kaupunginkirjasto, 2000. – 152 s. : kuv.
- 86 **Nurminen, Tuulikki**
Joensuun yliopiston kirjasto 30 vuotta : Joensuun yliopiston kirjaston 30-vuotisjuhlajulkaisu / toimittanut Tuulikki Nurminen. – Joensuu : Joensuun yliopiston kirjasto, 2000. – 91 s. : kuv.
- 87 **Turunen, Harri**
Valistuksen poluilta tiedon valtateille : Oulaisten kirjasto 120 vuotta / Harri Turunen. – Oulainen : Oulaisten kaupunginkirjasto : Oulaisten kotiseutuyhdistys, 2000. – 120 s. : kuv. – (Oulaisten kotiseutuyhdistyksen julkaisuja ; 7.)
- 88 **Valve, Isela**
Jomala bibliotek 75 år / Isela Valve. – Jomala : Biblioteks- och kultur nämnden i Jomala, 2000. – 44 s. : kuv.
- 89 **Gustafsson, Dorrit**
Bibliotheca academica : Helsingin yliopiston kirjasto – Suomen kansalliskirjasto / työryhmä: Dorrit Gustafsson, Esko Häkli, Eija Vuori ; toimitus: Rainer Knapas. – Helsinki : Helsingin yliopiston kirjasto, 2001. – 95 s. : kuv.

- 90 **Mäkinen, Ilkka**
Finnish public libraries in the 20th century / edited by Ilkka Mäkinen. – Tampere : Tampere University Press : Taju, 2001. – 172 s. : kuv. – Käännös teoksesta *Kirjastojen vuosisata : yleiset kirjastot Suomessa 1900-luvulla*.
- 91 **Nyberg, Folke**
Borgå Gymnasii Bibliotek : möten med böcker och människor / Folke Nyberg. – Borgå : Borgå gymnasiums bibliotek, 2002. – 216 s. : kuv.
- 92 **Vatanen, Pirjo**
Sääty-yhteiskunnan kirjastosta kansalaisyhteiskunnan kirjastoksi : yleisten kirjastojemme murroskausi 1890-luvulta 1920-luvulle / Pirjo Vatanen. – Helsinki : Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2002. – 216 s. : kuv. – (Bibliotheca historica ; 74.) – Väitöskirja.
- 93 **Yli-Rajala, Tarmo**
Virtain kirjastot 1861–2000 / Tarmo Yli-Rajala. – Virrat, 2002. – 35 lehteä. – Moniste.
- 94 **Kivelä, Juhani**
Kyläkirjastosta tietokeskukseksi : Sääksmäen ja Valkeakosken kirjastot 1862–2003 / Juhani Kivelä. – Valkeakoski : Valkeakosken kaupunginkirjasto, 2003. – 290 s. : kuv.

2005 – 2009

- 95 **Lindström, Ari**
Kirjakaapeista asiakkaan pöydälle : Tampereen yliopiston kirjasto 80 vuotta / Ari Lindström. – Tampere : Tampere University Press : Taju, 2005. – 81 s. : kuv.
- 96 **Huuhtanen, Riitta**
Tiedelaakson tiedonhakua : Kuopion yliopiston kirjaston synty ja ensimmäiset vuosikymmenet / Riitta Huuhtanen. – Kuopio : Kuopion yliopisto : Kuopion yliopiston kirjasto, 2006. – 123 s. : kuv. – (Kuopion yliopiston julkaisuja. F ; 39.)
- 97 **Kyöstiö, Antero**
Ruutanan tienhaarasta Kotkansiivenkadulle : muisteloita kirjastoautoista 40

vuoden ajalta / Antero Kyöstiö. – Tampere : Tampereen kaupunginkirjasto, 2006. – 120 s. : kuv.

98

Hypén, Harri

Hämäläis-osakunnan kirjasto : klubitoiminnasta täyden palvelun opiskelijakirjastoksi 1932–2007 / Harri Hypén. – Helsinki : Hämäläisten ylioppilassäätiö, 2007. – 176 s. : kuv.

99

Niskala, Kaarina

Tietoa & tarinoita : Oulun kaupungin kirjastolaitos 130 vuotta / Kaarina Niskala. – Oulu : Oulun kaupunginkirjasto – maakuntakirjasto, 2007. – 77 s. : kuv. – (Oulun kaupunginkirjasto – maakuntakirjaston julkaisuja ; 1.)

100

Eloranta, Kari

Meillä lähdettiin latvasta : Pirkanmaan maakuntakirjaston musiikkiosasto 50 vuotta 2008 / teksti: Kari Eloranta ; toimitus: Pirjo Hakuni. – Tampere : Pirkanmaan maakuntakirjasto, 2008. – 80 s. : kuv.

101

Poroila, Heikki

Hiljaisuudesta nousi musiikki : Suomen yleisten kirjastojen musiikkiosastojen 50 vuotta / toimitustyö Heikki Poroila. – Helsinki : Suomen musiikkikirjastoyhdistys, 2008. – 156 s. – (Suomen musiikkikirjastoyhdistyksen julkaisusarja ; 132.)

102

Kirvesoja, Aino-Liisa

Kärryillä ja kasseilla : Tampereen kaupunginkirjaston koti- ja laitospalvelut 1959–2009 / Aino-Liisa Kirvesoja. – Tampere : Tampereen kaupunginkirjasto – Pirkanmaan maakuntakirjasto, 2009. – 60 s. : kuv.

103

Mäkinen, Ilkka

Suomen yleisten kirjastojen historia / toim. Ilkka Mäkinen. – Helsinki : BTJ, 2009. – 880 s. : kuv.

2010 – 2012

104

Haasio, Ari

Suomen kirjastoseura 1985–2010 : tietoyhteiskunnan tekijä / Ari Haasio. – Helsinki : Avain, 2010. – 238 s. : kuv.

- 105 **Laakso, Mikko**
Kansanvalistajasta kansalaisten olohuoneeksi : Helsingin kaupunginkirjasto
1940–2005 / Mikko Laakso. – Helsinki : Helsingin kaupunginkirjasto, 2010. –
431 s. : kuv.
- 106 **Kalske, Marja**
Ahlmanin koululta Aleksille : Lempäälän kirjasto 1861–2011 / Marja Kalske. –
Lempäälä : Lempäälän kunta, kirjastopalvelut, 2011. – 104 s. : kuv.
- 107 **Kolho, Ritva**
Hyödyttävääistä ja opettavaista historiata : Uudenkaupungin kirjaston 150 vuotta
/ Ritva Kolho. – Uusikaupunki : Uudenkaupungin kaupunki, 2011. – 167 s. : kuv.
– (Uudenkaupungin kaupungin julkaisuja ; 4.)
- 108 **Kuusi, Hanna**
Lainatut, viivatut, tentityt : Ylioppilaskunnan kirjasto/Helsingin yliopiston
opiskelijakirjasto 1858–2009 / Hanna Kuusi. – Helsinki : Suomalaisen
Kirjallisuuden Seura, 2011. – 470 s. : kuv. – (Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran
toimituksia ; 1321.)
- 109 **Kyöstiö, Antero**
Kirjastoautotoiminnan 50 vuotta : Turun ykkösestä Konstaan / Antero Kyöstiö. –
Helsinki : Avain, 2011. – 494 s. : kuv.
- 110 **Wacklin, Matti**
Kaikkien sielujen apteekki : Pirkanmaan maakuntakirjasto 150 vuotta / Matti
Wacklin. – Tampere : Pirkanmaan maakuntakirjasto, 2011. – 183 s. : kuv.
- 111 **Aaltonen, Hanna**
The Finnish library space : from stacks to living room : a history of the
development of public library spaces in Finland / Hanna Aaltonen. – Helsinki :
Avain, 2012. – 195 s. : kuv. – Julkaistu alunperin suomeksi teoksessa *Yleisten
kirjastojen historia / toim. Ilkka Mäkinen.*
- 112 **Knapas, Rainer**
The Helsinki University Library – The National Library of Finland : 1640–2010 /
Rainer Knapas ; translation: Nordlund language support. – Helsinki :

Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2012. – 118 s. : kuv. – (Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia ; 1367.) – Pohjautuu tekijän julkaisuun *Kunskapens rike : Helsingfors universitetsbibliotek – nationalbiblioteket 1640–2010*.

113 **Knapas, Rainer**

Kunskapens rike : Helsingfors universitetsbibliotek – Nationalbiblioteket 1640–2010 / Rainer Knapas. – Helsingfors : Svenska litteratursällskapet i Finland, 2012. – 461 s. : kuv. – (Kansalliskirjaston julkaisuja ; 79.)

114 **Knapas, Rainer**

Tiedon valtakunnassa : Helsingin yliopiston kirjasto – Kansalliskirjasto 1640–2010 / Rainer Knapas ; käsikirjoituksesta suomentanut Liisa Suvikumpu. – Helsinki : Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2012. – 461 s. : kuv. – (Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia ; 1347.)

115 **Nurkkala, Kirsti**

Muistamisen arkea ja juhlaa Oulun yliopiston kirjastossa / toimittanut Kirsti Nurkkala. – Oulu : Oulun yliopiston kirjasto, 2012. – 207 s. : kuv.

2013 – 2016

116 **Helen, Olli**

Sakastin kaapista torin laidalle : Kangasalan kunnankirjasto 150 vuotta / Olli Helen ; toimituskunta: Anja Aarnio (ja muita). – Kangasala : Kangasalan kunta, 2013. – 199 s. : kuv.

117 **Kekki, Kirsti**

Menestystarina nimeltä kirjasto : näin sen koin / Kirsti Kekki ; toim. Päivi Jokitalo. – Helsinki : Avain, 2013. – 239 s. : kuv.

118 **Ruoho, Olga**

Nakkilan kunnankirjasto 150 vuotta / Olga Ruoho. – Nakkila : Nakkilan kunta, kunnankirjasto, 2013. – 94 s. : kuv.

119 **Hanhisalo, Katariina**

Kehittyvä kirjasto : Mikkelin kaupunginkirjasto – Etelä-Savon maakuntakirjasto

1965–2014 / Katariina Hanhisalo ; toimittanut Virpi Launonen. – Mikkeli :
Mikkelin kaupunginkirjasto – Etelä-Savon maakuntakirjasto, 2014. – 75 s. : kuv.
– (Julkaisuja / Mikkelin kaupunginkirjasto – Etelä-Savon maakuntakirjasto ; 43.)

120

Nikola, Elina

Kirjasto muistissa, muisti kirjastossa : muistelmia Mikkelin kaupunginkirjastosta
– Etelä-Savon maakuntakirjastosta / toimittanut Elina Nikola. – Mikkeli :
Mikkelin kaupunginkirjasto – Etelä-Savon maakuntakirjasto, 2014. – 21 s. –
(Julkaisuja / Mikkelin kaupunginkirjasto – Etelä-Savon maakuntakirjasto ; 44.)

121

Hypén, Kaisa

Kirjoista kokoelmaksi : kansansivistystä ja kansainvälisyyttä Turun
kaupunginkirjastossa 1800–1900-luvuilla / toimittaneet Kaisa Hypén, Leila
Koivunen ja Janne Tunturi. – Helsinki : Avain, 2015. – 259 s. : kuv.

122

Vuolle-Selki, Tuula

Saavutettavaa kirjallisuutta 125 vuotta / Tuula Vuolle-Selki. – Helsinki :
Näköammaisten kirjastoyhdistys, Celia-kirjasto, 2015. – 121 s. : kuv.

123

Vuorenrinne, Outi

Nutturat löystymässä : kirjavalinnan liberalisoituminen Suomen yleisissä
kirjastoissa 1960- ja 1970-luvuilla / Outi Vuorenrinne. – Tampere : Tampere
University Press, 2015. – 419 s. : kuv. – (Acta Universitatis Tamperensis ; 2061.)
– Väitöskirja.

124

Kotilainen, Sofia

Literacy skills as local intangible capital : the history of a rural lending library
c. 1860–1920 / Sofia Kotilainen. – Helsinki : Finnish Literature Society (SKS),
2016. – 364 s. – (Studia Fennica Historica ; 21.)

125

Luukkanen, Tarja-Liisa

Mitä maalaiskansa luki? : kirjasto, kirjat ja kirjoja lukeva yhteisö Karstulassa
1861–1918 / Tarja-Liisa Luukkanen. – Helsinki : Suomalaisen Kirjallisuuden
Seura, 2016. – 616 s. : kuv. – (Historiallinen arkisto ; 143.)

TEKIJÄHAKEMISTO

A

Aaltonen, Hanna	111
Aarnio, Anja	116
Ahlstedt, Hannu	50
Airila, Martti	13
Airio, August	19
Alajoki, Jaana	72
Allinniemi, Leino	27
Asikainen, Lauri	33

D

Donner, Suzanne	75
-----------------	----

E

Ekholm, Kai	83
Ellä, Liisa	64
Elonheimo, Rispa	67
Eloranta, Kari	62, 100
Eskola, Eija	59

G

Gardberg, Carl-Rudolf	15
Granfelt, A. A.	5, 8
Gustafsson, Dorrit	89

H

Haasio, Ari	104
Hakuni, Pirjo	100
Hanhisalo, Katariina	119
Hannula, Seppo	45
Harmaja (Schadewitz), Leo	6, 7
Heikkilä, Teuvo	51
Heino, K. A.	17
Helen, Olli	116
Henriksson, Karl-Erik	36
Hietaniemi, Marjatta	65
Hirn, Sven	76
Hovi, Irmeli	46
Hultin, Arvid	11, 12
Huttunen, Kaarina	45
Huuhtanen, Riitta	52, 96

Hypén, Harri	98
Hypén, Kaisa	121
Häkli, Esko	37, 52, 89

J

Jalkanen, Eila	52
Jokinen, Jouko	56
Jokitalo, Päivi	117
Järvelin, Ilmi	35, 77
Järvelin, Ritva	78
Järvinen, Olli	41
Jørgensen, Arne	16

K

Kalske, Marja	106
Kanerva, Unto	25
Karjalainen, Marjaana	42
Kauppi, Raili	84
Kekki, Kirsti	117
Kirvesoja, Aino-Liisa	102
Kivelä, Juhani	94
Kiviniemi, Heikki	66
Knapas, Rainer	89, 112, 113, 114
Koivunen, Leila	121
Kolho, Ritva	107
Koskenniemi, Heikki	39
Koskinen, Ismo	84
Kosonen, Tuire	48
Kostiainen, Eija	43
Kotilainen, Sofia	124
Kronholm, Jan	85
Kujala, Irene	80
Kujala, Lauri	18
Kuusi, Hanna	108
Kyöstiö, Antero	97, 109

L

Laakso, Mikko	105
Laaksovirta, Tuula H.	68
Lahden kaupunginkirjasto – maakuntakirjasto	44

Launonen, Virpi	119		
Laurikkala, Saini	38		
Lehtikanto, Mirjam	31, 32		
Lehtonen, Eeva-Liisa	71		
Lindström, Ari	95		
Luhtala, Tuula	69		
Luukkanen, Tarja-Liisa	125		
Lönnerberg, Ernst	9		
M			
Matinolli, Eero	39		
Meriranta, Markku	47		
Meurman, Agathon	4		
Murto, T. G.	21		
Mäkelä, Hanna	60		
Mäkelä, Kyösti	61		
Mäkelä, Pertti	73		
Mäkinen, Ilkka	54, 74, 81, 90, 103		
N			
Neuvonen, Eero K.	38		
Niiranen, Esko	82		
Nikola, Elina	120		
Niskala, Kaarina	99		
Nohrström, Holger	10, 14		
Nurkkala, Kirsti	115		
Nurminen, Tuulikki	86		
Nyberg, Folke	91		
Nyman, Martti	39		
Närhi, Mauri Kustaa	28		
O			
Ojajärvi, Aulis	23		
P			
Paakkinen, Kari	55		
Palomäki, Jari	84		
Peltonen, Maija-Liisa	25		
Penttilä, Kalevi	49		
Pietilä, Anna-Maija	63		
Poroila, Heikki	101		
Porthan, Henrik Gabriel	1, 39		
R			
Rainio, Jussi	53		
Raittila, Pekka	29		
Rajala, Panu	57		
Rindell, Kerstin	85		
Ruoho, Olga	118		
S			
Saarikko, Taina	72		
Schadewitz (Harmaja), Leo	6, 7		
Seppälä, Eila	30		
Seppälä, Eino	24		
Sievänen-Allen, Ritva	58		
Suomen kirjastoseura	20		
T			
Tieteellisten kirjastojen lautakunta	34		
Toivola, Lasse	70		
Tunturi, Janne	121		
Turunen, Harri	87		
Törnudd, Elin	79		
VW			
Wacklin, Matti	110		
Vainio, Meeri	26		
Vallinkoski, Jorma	22, 40		
Valve, Isela	88		
Vasenius, Valfrid	3		
Vatanen, Pirjo	92		
Werkko, Kaarle	2		
Vuolle-Selki, Tuula	122		
Vuorenrinne, Outi	123		
Vuori, Eija	89		
Y			
Ylikangas, Heikki	68		
Yli-Rajala, Tarmo	93		
Ö			
Öhman, Berit	68		

NIMEKEHAKEMISTO

#

130 vuotta lainakirjastoa Keuruulla	53
90 vuotta lainakirjastotoimintaa Kymissä ja Karhulassa	24

A

Ahlmanin koululta Aleksille : Lempäälän kirjasto 1861–2011	106
Anteckningar om folkbiblioteken i Åboland	15

B

Bibliotheca academica : Helsingin yliopiston kirjasto – Suomen kansalliskirjasto	89
Borgå Gymnasii Bibliotek : möten med böcker och människor	91
Borgå gymnasii historia : enligt uppdrag av f.d. Borgå gymnasister. 1, 1725-1840	11
Borgå gymnasii historia : enligt uppdrag av f.d. Borgå gymnasister. 2, 1840-1872	12
Borgå Lycei Bibliotekskatalog, utarbetad enligt uppdrag af E. L.	9
Borgå gymnasiebibliotek och dess föregångare bland Finlands läroverksbibliotek : ett bidrag till Finlands biblioteks- och kulturhistoria	14

E

Ehdotus Suomen tieteellisten kirjastojen kehittämiseksi vuosina 1967–1971	34
Ensimmäiset pitäjänkirjastot kansallisen herätyksen aikana	18
Etelä-Hämeen kirjastojen historiikkeja. 1	44

F

The Finnish library space : from stacks to living room : a history of the development of public library spaces in Finland	111
Finnish public libraries in the 20th century	90
Folkbiblioteken i Finland : en statistisk öfversikt af vårt lands folkbiblioteksförhållanden vid början af 1900-talet	7

H

Helsingfors universitetsbiblioteks Fennica-samling : historiska anteckningar	10
The Helsinki University Library – The National Library of Finland : 1640–2010	112
Henrici Gabrielis Porthan Opera omnia. 5	39
Hiljaisuudesta nousi musiikki : Suomen yleisten kirjastojen musiikkiosastojen 50 vuotta	101
Historia Bibliothecae Regiae Academiae Aboensis	1
The history of the University library at Turku. 1, 1640–1722	22
The history of the University library at Turku. 2, 1722–1772	40
Honkajoen kirjasto 1874–1994	66
Hundra år för boken : Stadsbiblioteket i Jakobstad = Sata vuotta kirjan hyväksi : Pietarsaaren kaupunginkirjasto 1900–2000	85
Hyödyttävää ja opettavaista historiata : Uudenkaupungin kirjaston 150 vuotta	107
Hämäläis-osakunnan kirjasto : klubitoiminnasta täyden palvelun opiskelijakirjastoksi 1932–2007	98

J

Joensuun yliopiston kirjasto 30 vuotta : Joensuun yliopiston kirjaston 30-vuotisjuhlajulkaisu	86
Jomala bibliotek 75 år	88
Juha Pynninen ja kansankirjastot : wiisikymmenvuotinen muisto	4
Juhlakirja : 120 vuotta kirjastotoimintaa 1876–1996 = Festskrift : 120 år biblioteksverksamhet 1876–1996	69
Juvan lainakirjastojen vaiheita : Juvan kirjastolaitos 1850–1999	82
Jyväskylän kaupunginkirjaston juhlakirja : 1863–1963	29
Jyväskylän tieteellinen kirjasto : katsaus sen syntyyn ja kehitykseen	13

Jyväskylän tieteellinen kirjasto 1912–1965 : tieyliopiston kirjastoksi	55	Kirjastotilan kehitys ja siihen vaikuttaneet tekijät Turun akatemiassa ja Keisarillisessa Aleksanterin yliopistossa ennen vuotta 1882	58
K		Kirjastotoimintaa 125 vuotta Kuortaneella	64
Kaikkien sielujen apteekki : Pirkanmaan maakuntakirjasto 150 vuotta	110	Kirjoista kokoelmaksi : kansansivistystä ja kansainvälisyyttä Turun kaupunginkirjastossa 1800–1900-luvuilla	121
Kankaanpään kirjaston vaiheita 1861–1961	26	Kirkon sakastista uuteen akatemiaan : Hämeenkyrön kirjaston vaiheita 1850–2000	57
Kansankirjastojen kehitys Suomessa vuosina 1802–1906	42	Kohtalonsa on nuoteillakin : suomalaisen musiikki-kirjastotoiminnan historia. Osa 1, vuodet 1000–1872	62
Kansankirjastosta kaupunginkirjastoksi : Helsingin kaupunginkirjasto 1860–1940	76	Koskenpään kirjastotoimi 1887–1987 : 100-vuotishistoriikki	50
Kansanvalistajasta kansalaisten olohuoneeksi : Helsingin kaupunginkirjasto 1940–2005	105	Kunnan kultainen kirjasto – matkalla multimediaan : raportti Kunta-Suomi 2004 -kuntien kirjasto-yksiköille suunnatusta kyselytutkimuksesta	73
Katsaus kirjaston vaiheisiin Vammalassa	27	Kunnankirjastojen toimintaedellytykset ja kirjaston-tarkastajan rooli kirjastotoiminnan kehittämisessä Kuopion läänin tarkastuspiirissä v. 1921–1961	77
Katsaus kirjastotoimintaan Forssassa 1866–1986	51	Kunskapens rike : Helsingfors universitetsbibliotek – Nationalbiblioteket 1640–2010	113
Kauppasivistyksen muistista virtuaalikirjastoksi : Helsingin kauppakorkeakoulun kirjasto 1911–1996	71	Kuopion kaupunginkirjasto 1872–1972	45
Kehittyvä kirjasto : Mikkelin kaupunginkirjasto – Etelä-Savon maakuntakirjasto 1965–2014	119	Kyläkirjastosta maakuntakirjastoksi : Lahden kirjasto 1876–1976	41
Kertomus Kangasalan kantakirjaston toiminnasta vv. 1862 – 1932	17	Kyläkirjastosta tietokeskukseksi : Sääksmäen ja Valkeakosken kirjastot 1862–2003	94
Kielletyt kirjat 1944–1946 : yleisten kirjastojen kirjapoistot vuosina 1944–1946	83	Kärriyllä ja kasseilla : Tampereen kaupungin-kirjaston koti- ja laitospalvelut 1959–2009	102
Kiikan kantakirjaston 100-vuotishistoriikki	33	L	
Kirjakaapeista asiakkaan pöydälle : Tampereen yliopiston kirjasto 80 vuotta	95	Lainatut, viivatut, tentityt : Ylioppilaskunnan kirjasto/Helsingin yliopiston opiskelijakirjasto 1858–2009	108
Kirjasto – kylän kunnia : 130 vuotta kirjasto-toimintaa Nivalassa	60	Lappeenrannan kaupungin kirjaston historia	21
Kirjasto muistissa, muisti kirjastossa : muistelmia Mikkelin kaupunginkirjastosta – Etelä-Savon maakuntakirjastosta	120	Literacy skills as local intangible capital : the history of a rural lending library c. 1860–1920	124
Kirjastoautotoiminnan 50 vuotta : Turun ykkösestä Konstaan	109	Lukuseurasta kansankirjastoon : Helsingin kirjastotoimintaa 1800-luvulla	28
Kirjastojen vuosisata : yleiset kirjastot Suomessa 1900-luvulla	81	M	
Kirjastoliikkeen alkuvaiheet Viipurin läänin eteläosassa 1800-luvun puolivälissä	43	Mariehamns stadsbibliotek 75 år	75
Kirjastoliikkeen vaiheita Pohjois-Karjalassa vv. 1850–1930	35		
Kirjastot, sivistys, kasvatus	84		

Meillä lähdettiin latvasta : Pirkanmaan maakunta- kirjaston musiikkiosasto 50 vuotta 2008	100	Ruutanan tienhaarasta Kotkansiivenkadulle : muisteloita kirjastoautoista 40 vuoden ajalta	97
Menestystarina nimeltä kirjasto : näin sen koin	117	S	
Messukylän kirjaston historia 1865–1995 : lahjakirjoista kirjastoksi	72	Saavutettavaa kirjallisuutta 125 vuotta	122
Mitä maalaiskansa luki? : kirjasto, kirjat ja kirjoja lukeva yhteisö Karstulassa 1861–1918	125	Sakastin kaapista torin laidalle : Kangasalan kunnankirjasto 150 vuotta	116
Muistamisen arkea ja juhlaa Oulun yliopiston kirjastossa	115	Seinäjoen kirjaston vaihteita 1865–1995	67
Muutamia tietoja kansankirjastoistamme	5	Simeliuksesta Kajanteriin : "täll tapaa kirjoja lainattii" Hausjärvellä vuodesta 1861	70
N		Suomen kansankirjastot : tilastollinen katsaus maamme kansankirjasto-oloihin 1900-luvun alussa	6
Nakkilan kunnankirjasto 150 vuotta	118	Suomen kirjahistorian bibliografia 1488–1850 : luettelo ennen vuotta 1991 ilmestyneistä kirja- historiallisista julkaisuista = Bibliografi över Finlands bokhistoria 1488–1850 : förteckning över bokhistoriska publikationer utgivna före 1991	63
Neuvoja kansankirjastojen hoidosta : ynnä luettelo kansankirjastoihin sopivista kirjoista	3	Suomen kirjastohistoria	36
Nutturat löystymässä : kirjavalinnan liberalisoituminen Suomen yleisissä kirjastoissa 1960- ja 1970-luvuilla	123	Suomen kirjastoseura 1985–2010 : tieto- yhteiskunnan tekijä	104
"Nödvändighet af LainaKirjasto" : modernin lukehalun tulo Suomeen ja lukemisen instituutiot	74	Suomen teknillinen keskuskirjasto : 150 vuotta Teknillisen korkeakoulun ja yhteiskunnan palveluksessa	79
O		Suomen yleisten kirjastojen historia	103
Opas kansankirjastojen hoidossa	8	Sääty-yhteiskunnan kirjastosta kansalais- yhteiskunnan kirjastoksi : yleisten kirjastojemme murroskausi 1890-luvulta 1920-luvulle	92
P		T	
Piirteitä Tampereen aseman ja varikon miehistön kirjaston toiminnasta vuosilta 1877–1937	19	Tammelan kirjasto 1922–1997	78
Pilkkeitä kirjastosta : Oulun yliopiston kirjaston 40-vuotisjuhlajulkaisu = Glimpses from the library : commemorative publication to celebrate the 40th anniversary of Oulu University Library	80	Tampereen kaupunginkirjasto 1861–1961	25
Puoli metriä mietintöjä : tieteellisten kirjastojen ja informaatiopalvelujen suunnittelun kehitys Suomessa toisen maailmansodan jälkeen	54	Tiedelaakson tiedonhakua : Kuopion yliopiston kirjaston synty ja ensimmäiset vuosikymmenet	96
Pynnisen perintö : kirjastoliikkeen varhaishistoriaa	20	Tiedon valtakunnassa : Helsingin yliopiston kirjasto – Kansalliskirjasto 1640–2010	114
R		Tieteellisen kirjastojärjestelmän synty Suomessa ja Savossa	52
Riihimäen kirjaston historiaa	49	Tietoa & tarinoita : Oulun kaupungin kirjastolaitos 130 vuotta	99
Rukousnauha ja muita romaaneja : suomennetun kaunokirjallisuuden valinta yleisissä kirjastoissa 1880–1939	59	Tietoja ja mietteitä Suomen kansa- ja lasten- kirjoista ynnä luku-yhdistyksistä ja luennoista vuoteen 1875	2

Turun kaupunginkirjasto 1863–1963 : esivaiheita ja myöhempi kehitys 30

Turun yliopiston kirjasto 1917–1969 38

Työväenkirjastot Suomessa 48

U

Universitetsbiblioteket i Helsingfors 1827–1848 16

V

Vaasa kirjastokaupunkina 31

Vaasan luku-kirjasto 1794–1845 : "omaksi huviksi ja ajankuluksi" : lukukirjasto Waasan kaupungissa 2.8.1794 = Läse-biblioteket i Wasa 1794–1845 : "för eget nöje och tidsfördrif : läse-bibliothek i Wasa stad 2.8.1794 68

Valituksellisen kirjavalintamme juuret : kirjavalintakysymykset Kansanvalistusseuran kansankirjastotoiminnassa 1874–1918 47

Valituksen poluilta tiedon valtateille : Oulaisten kirjasto 120 vuotta 87

Vasa som biblioteksstad 32

Vilppulan kunnankirjasto 75 vuotta 56

Virtain kirjastot 1861–2000 93

Vähänkyrön kirjaston satavuotisvaiheet 1851–1951 23

Y

Yleiset kirjastot 1969–1981 : kehityslinjoja ja vaikutusyhteyksiä 46

Yleiset kirjastot Suomessa 200 vuotta = De allmänna biblioteken i Finland 200 år 65

Yleisten kirjastojen musiikkikirjastotoiminta 1980-luvulla 61

Ylioppilaskunnan kirjaston vaiheet 37